

001.05

kat.

De Statens høgskole
Sogn folkehøgskule
Biblioteket

DYADE

Nr. 6 1977

9. årgang

Løssalg kr. 7,-



- hvilken makt skal staten ha
- kvinnelig seksualitet
- en spennende kvinneverden

TIDSSKRIFT FOR KULTUR — FILOSOFI — MEDITASJON

I DETTE NUMMER

tar vi for oss to av høstens bøker: Dea Trier Mørchs *Vinterbarn* og Thomas Gordons *Bli bedre foreldre*. Vi presenterer også to bøker som foreløpig bare foreligger på engelsk: Robert Nozick *Anarchy, State, and Utopia* og Shere Hites rapport om kvinnelig seksualitet.

En artikkel er en kritisk vurdering av humanistisk psykologi, vi blir presentert for «de nye filosofer» i Frankrike og reaksjonene på terrorbølgen i Vest-Tyskland.

I REDAKSJONEN:

Carl Henrik Grøndahl (ansv.)
Are Hølen
Torbjørn Hobbel
Anders Lindseth

FORRETNINGSFØRER:

Sigurd Bentsen

ADRESSE:

Frimannsgt. 22, Oslo 1

Telefon: (02) 20 29 59

Postgiro: 2 09 42 33

Utkommer med seks nummer i året. Abonnement løper til skriftlig oppsigelse foreligger. Ettertrykk bare etter avtale med redaksjonen.

Forside: Odilon Redon: *Fra Les Origines.*

Neste nr.: Amnesty International.

TRYKK: S. Bern. Hegland A/S, 4401 Flekkefjord.



Staten Nye filosofer Kvinneverden

STAT, ANARKI OG UTOPI side 4

Hva kan staten med rette bruke sin tvangsmakt til? Når går statsmakten over grensen og krenker menneskerettighetene?

«DE NYE FILOSOFER» side 9

Hvis det fremdeles er rom for kritikk innen kulturlivet, hvis «de nye» tar feil i at Vesten allerede er blitt et «åndelig GULag», vil vi i tiden som kommer få en debatt med enorme konsekvenser.

TERROR — OG DEN HEMMELIGE GLEDE side 14

Så lenge angsten for kommunismen er levende, for inflasjon og fattigdom, for kaos og sammenbrudd, vil polariseringen fortsatt plage det vesttyske samfunn.

HUMANISTISK PSYKOLOGI side 21

Først i de siste 20 år er det kommet virkelig radikal kritikk av de to

hovedretninger som har dominert psykologien i vårt århundre: den psykoanalytiske og den behavioristiske.

HITE — RAPPORTEN side 28

Seksualforskere har oftest endt med å fortelle kvinner hva de skal føle heller enn å spørre dem om hva de egentlig føler. Shere Hite satte spørsmålsteget ved dette.

VINTERBARN side 32

Dea Trier Mørch har tatt opp et tema som er lite berørt i nyere litteratur: svangerskap, fødsel og barseltid.

BLI BEDRE FORELDRE side 35

Thomas Gordon håper at hans metoder kan løse på årtiers stillstand i oppdragelsesmetoder — gjennom aktiv lytting, klart jeg-budskap og konfliktløsning som fører til at begge parter vinner.

HVORDAN VÅGER NOEN STAT Å GJØRE MER? ELLER MINDRE?

Av Eirik Jensen

Hvilke rettigheter har vi som mennesker? Vi er stadig mer opptatt av at menneskerettighetene krenkes, både i øst og i vest. Disse krenkelsene gjør flere og flere skeptiske til totalitære stater og ideologier. Skepsisen har sogar ført til at endel tidligere revolusjonære marxister i Frankrike har dannet en egen filosofisk skole. Under navnet «De nye filosofer» tar de nå sterkt avstand fra marxismen, fordi den etter deres syn må føre til brudd på menneskerettighetene.

Men hvor går da grensen? Hva kan staten med rette bruke sin tvangsmakt til? Når går statsmakten over denne grensen og krenker menneskerettighetene?

«Individer har rettigheter, og det er ting ingen person eller gruppe kan gjøre mot dem (uten å krenke disse rettigheter). Så sterke og vidtrekkende er disse rettighetene at de reiser spørsmålet om hva, hvis overhodet noe, staten og dens tjenestemenn kan gjøre. Hvor mye rom for staten tillater individuelle rettigheter? Statens natur, dens rettmessige funksjoner og dens rettferdiggjørelse, hvis den finnes, er denne bokens sentrale anliggende...» Med dette innleder den amerikanske filosofen Robert Nozick sin bok «Anarchy, State and Utopia» (Basic Books, 1974). Den har vakt oppsikt langt utover filosofiske kretser, ikke minst fordi den på en original og stimulerende måte søker å snu opp ned på vante måter å se politiske og moralske spørsmål på.

Nozicks grunntanke er besnærende i all sin enkelhet: i utgangspunktet er statens tjenestemenn en gruppe mennesker på like linje med andre samfunnsborgere; man kan ikke i utgangspunktet gå ut fra at de har andre og mer vidtrekkende rettigheter enn andre samfunnsborgere. Nozick tenker seg derfor, inspirert av de klassiske politiske tenkere på 16- og 17-hundretallet (Hobbes, Locke, Kant, Montesquieu) en naturtilstand der mennesker lever uten noen form for statsstyre. På denne måte vil han undersøke hvorvidt og hvordan staten ville kunne oppstå uten å forutsette at den har sterkere rett enn andre.

I en slik anarkisk (statsløs) tilstand ville selvfølgelig ingen være underlagt noen tvang fra statens side. Ingen ville heller være beskyttet av lover, politi eller

forsvar. I første del av boken (Anarchy) argumenterer Nozick for at en stat ville vokse naturlig frem i denne naturtilstanden. Mennesker ville frivillig slå seg sammen for å beskytte seg mot tvang fra ytre og indre fiender, og for å løse tvister seg imellom på en mindre vilkårlig og mer organisert måte. Etterhvert vil de gi andre i oppgave å ta seg av dette. Muligens ville flere tilbud kunne finnes — over tid ville de imidlertid enten slå seg sammen eller utkonkurrere hverandre. På denne måte ville et naturlig monopol, en stat, dannes for å ta seg av disse oppgavene. En slik stat kunne vokse frem uten at den krenket individuelle rettigheter, for den ville utelukkende ha som oppgave å reagere på *andres* krenkelser av disse rettigheter. I likhet med staten — slik Hobbes og Locke tenkte seg den, skal den altså beskytte borgerne mot tvang, tyveri, svindel eller kontraktbrudd.

I neste del av boken (State) argumenterer Nozick for at dersom staten vokser videre og tar på seg også andre oppgaver, går den over grensen: den vil nødvendigvis måtte krenke menneskers rettigheter. I tråd med dette hevder Nozick bl. a.: «Staten må ikke bruke sitt tvangsapparat i den hensikt å få noen borgere

til å hjelpe andre, eller for å forby folk visse handlinger til deres eget beste». De argumenterer Nozick gir for dette standpunkt, har vakt stor oppsikt og er nå naturlig nok gjenstand for heftig diskusjon. For hvis de holder, truer de med å snu opp ned på de forestillinger de aller fleste har om hvilke oppgaver staten bør ha rett til å ta på seg. Mange mener f.eks. at staden også bør ta seg av helse- og sosiale oppgaver, sørge for veier, utdannelse, at den bør ha adgang til å regulere økonomiske forhold. Mange at staten bør beskatte samfunnsmedlemmene for på denne måte å oppnå en større likhet blant borgerne. Mange hevder også at staten bør være en velferdsstat, at den bør sørge for borgernes velferd, trivsel, lykke. Dessuten bør staten ha adgang til å forby folk å innta skadelige stoffer (alkohol, narkotika, tobakk) eller å bedrive aktiviteter som vekker offentlig anstøt (pornografi, nynazistiske møter, o.l.). Staten, sier mange, bør sette flertallets vilje ut i livet. Nozick er ikke uenig i at mangt i dette kan utgjøre gode formål. Men dersom staten anvender sitt tvangsapparat til dette, krenker den allikevel menneskers rettigheter.

HVORFOR IKKE LYKKEMASKIN?

Nå vil det føre for langt å gjengi hele Nozicks argumentasjon for dette syn. Til det er den for omfattende, mangfoldig og avansert. Her vil jeg derfor nøye meg med å rekonstruere en idé som for meg representerer noe av det mest spennende i Nozicks bok, samt antyde hvordan den kan få en mer generell anvendelse.

Et avgjørende poeng for Nozick er å vise at vi ikke bare bør bedømme en handling moralsk etter hvorvidt den fører til noe godt — om den tjener et godt formål, eller ikke. Ofte er vi også avhengig av å kjenne til *på hvilken måte* den gjør dette:

Anta at din hjerne er koblet til en stor og sinnrik maskin, slik at du kan stimuleres på alle tenkelige måter. Hva er ditt høyeste ønske i verden? Kommer du med dette ønsket, kan maskinen programmeres til å stimulere deg slik at du opplever at ønsket ditt går i oppfyllelse. Er ditt høyeste ønske å bli en dyktig maler? Da kan du gi maskinen beskjed om å påvirke hjernen din slik at du opplever inspirasjon, at du maler høyverdige bilder, osv. (og at du *glemmer* det er maskinen som forårsaker dette!). Synes du andre opplevelser mangler, og at også de burde komme med? Da kan du også ta disse opplevelsene med i program-



Robert Nozick er professor i filosofi ved Harvard University. Hans bok «Anarchy, State, and Utopia» ble omtalt og diskutert lenge før den ble publisert i 1974. «Et viktig bidrag til politisk teori og moralfilosofi, en mektig utfordring til tidens tenkning — enten den kaller seg liberal, sosialistisk eller konservativ», er boken kalt. Nozick hevder at staten bare har sin berettigelse når den nøyer seg med de enkle oppgaver — beskytte mot maktbruk, tyveri og bedrageri. Statlig aktivitet som går ut over dette, vil nødvendigvis krenke individets rettigheter. — Følgelig, mener Nozick, kan ikke staten bruke tvangsmidler for å få noen til å hjelpe andre — og heller ikke hindre aktiviteter som tar sikte på å tjene innbyggernes beste eller deres beskyttelse.

met. Spørsmålet er: ville du koble deg inn i en slik maskin dersom du hadde anledning til det? Og hvis ikke, hvorfor ikke? Hva er det som ville mangle, og som synes så avgjørende? Har vi ikke følelsen av at livet ville bli temmelig tomt for oss om vi koblet oss inn i en slik maskin — uansett hvor gode og fine opplevelser vi hadde hatt? Det som vel gjør opplevelsene så tomme, er at de kommer automatisk — de skyldes ikke noe som har sammenheng med hva vi virkelig *gjør*, hva vi *er*, hva vi *vil*. Vi kan vel også derfor føle at vi ikke helt fortjener disse opplevelsene. Når vi kobler oss selv inn i en slik maskin, kobler vi ut oss selv. *Vi blir like mye til maskiner som maskinen selv.*

Nozick bruker eksemplet til å vise at det er rimelig å ville innføre visse etiske begrensninger på handlinger — uten dermed å innlemme disse i en teori om hva gode formål er. Men jeg mener eksemplet kan gis en mer generell anvendelse, og at det på denne måte kan gjøre Nozicks standpunkter mer forståelige.

Ville du koble din beste venn inn i en slik maskin? Slik at han eller hun opplevde intens lykke? Hvorfor ikke? Ville du koblet ditt barn inn i en slik maskin? Hvis barnets utsikter til å oppnå lykke på annen måte ikke var så lyse? Er det fordi din venns eller ditt barns lykke ikke spiller så stor rolle for deg? Burde så noen ha rett til å koble deg og meg inn i en slik maskin? Mot våre viljer, altså med tvang?

Vi kan tenke oss en grunn andre kan ha for å synes det er riktig å koble deg inn i en slik maskin. De synes kanskje det er til ditt eget beste. De synes du vil ha godt av disse opplevelsene, eller de ser det som sin rettmessige oppgave å gi deg visse opplevelser — å gjøre det mulig for deg å oppleve lykke. Men har vi ikke følelsen av at det ville være håreisende å tvangskobles inn i en slik maskin, selv om formålet er godt? Når vi søker å oppnå lykke, forståelse osv., er det ikke å oppnå det på *denne* måten vi mener. Vi mener noe som har en indre

sammenheng med hvordan vi er som personer. Forklarer dette noe om hva de nye filosofer mener med «man kan ikke institusjonalisere lykke»?

Eller vi kan tenke oss at de har en annen grunn til å ville koble deg inn i en lignende maskin. Istedet for å gi deg visse opplevelser, styrer denne maskinen deg slik at du automatisk *gjør* visse ting. Automatisk arbeider du f.eks. til det felles beste — kanskje bare halve dagen; resten av tiden kobles du ut og kan gjøre hva du vil. Ville det være riktig å koble deg inn i en slik maskin? Ville *du* koble noen inn i en slik maskin slik at de automatisk arbeider for *deg*? Ville det gjøre saken annerledes hvis det først ble foretatt en avstemning over hvorvidt, og hvor lenge, du skal kobles inn i maskinen, og det ble vedtatt med stort flertall at du skal inn fire timer pr. dag? Er det fordi formålet (det felles beste, ditt beste, den felles vilje) ikke er et godt nok formål? Eller er det fordi en slik handling reduserer personen til et mekanisk middel til å tjene visse formål — som han eller hun ikke velger?

Hvis vi aksepterer Nozicks eksempel, og min videreføring av det, har vi vist at det finnes visse handlinger vi ikke har rett til å utføre overfor personer i den hensikt å tjene deres eget beste, andres beste eller i andre hensikter. Ingen hensikt helliger slike midler. Nå finnes det heldigvis ingen slike maskiner. (Et annet og interessant spørsmål er om slike maskiner *kan* finnes, og hvordan man skal forstå det de gjør.) Men hva har alt dette med staten å gjøre?

Når staten anvender tvangsapparatet sitt overfor et individ i den hensikt å realisere et formål, gjør den noe som svarer til å koble dette individet inn i en slik maskin. Gjør man noen til gjenstand for tvang, kobler man nettopp ut dette menneskets egne meninger, holdninger, vilje, ønsker, tanker osv. Man gjør det til en automat: uansett hva *du* vil, skal dette skje med deg. Man fratår dette mennesket herredømme over sitt liv.

Og intet formål kan gi rett til en slik frihetsberøvelse, mener Nozick. Den eneste situasjon der anvendelse av tvang kan skje med rett, er derfor i selvforsvar, som reaksjon på tvangsbruk fra andre. Man må derfor søke å realisere sine for-

mål på annen måte enn ved bruk av tvang, dvs. ved frivillig samhandling mellom likeverdige mennesker. Bare da handler vi overfor hverandre som personer, og ikke som mekaniske innretninger, mener Nozick.

MINIMALSTATEN

Men hvordan ville et samfunn med en så svak stat se ut? Ville det være et *godt* samfunn? I siste del av boken (Utopia) skisserer Nozick endel idéer om hvordan et samfunn med et slikt statsstyre vil kunne se ut. Han tar utgangspunkt i den gamle drømmen om et idealsamfunn, et utopia. Mange har gjennom historiens løp forsøkt å forestille seg et slikt idealsamfunn, men fordi det finnes store variasjoner i de idealer vi har, mener Nozick de gamle utopistenes forsøk på å finne *ett* idealsamfunn var forfeilet. Man tok utgangspunkt i egne idealer, og tenkte det måtte være ideelt om alle tilpasset seg disse.

Fordi Nozicks stat — minimalstaden — bare har lov til å bruke sitt tvangsopparat i svært begrensede tilfeller, vil et slikt styresett åpne for mange muligheter. Mange ulike idealer vil kunne arbeides for og realiseres, side om side. Det er intet i veien for at sosialistisk, anarkistisk, sosialdemokratisk, kristen eller annen eksperimentering i samfunnsorganisering ville kunne finne ster, så lenge disse eksperimentene ikke anvender tvang for å få det til å lykkes. Nozick hevder derfor at nattvekterstaten er den 2styreform som gir størst rom for utopisk eksperimentering. Han kaller den derfor for et idealsamfunn for alle idealsamfunn, et «Utopia for alle utopier». Minimalstaten er den

mest *pluralistiske* statsformen. Han avslutter sin bok slik: «Minimalstaten behandler oss som ukrenkelige individer, som ikke kan brukes på visse måter av andre til midler eller redskaper eller instrumenter eller ressurser; den behandler oss som personer med individuelle rettigheter og den verdighet dette utgjør. Idet den behandler oss med respekt ved å respektere våre rettigheter, tillater den oss, individualitet eller sammen med dem vi måtte foretrekke, å velge vårt liv og realisere våre mål og våre forestillinger om oss selv, så langt vi kan, hjulpet av frivillig samarbeide med andre med den samme verdighet. Hvordan *våger* noen stat eller gruppe individer å gjøre mer. Eller mindre».

Nozicks konklusjoner er som man vil forstå svært kontroversielle. Uansett hvilken politiske oppfatning man måtte ha, representerer imidlertid Nozicks bok en gullgrube av spennende og utfordrende måter å se samfunnsspørsmål på. Den er dessuten skrevet i en svært åpen stil: forfatteren legger ikke skjul på at mangt i boken er uferdig og representerer tenkning underveis. Men som han selv sier: «Det kan være bra å si noe om en sak — selv om det ikke er det siste ord.» For det som ikke skremmes av abstrakt tenkning, og som er interessert i etiske og politiske problemer, anbefales boken på det varmeste.

„DE NYE FILOSOFENE”

Av Tore Stubberud

Marx er død! Er det denne påstand «de nye filosofer» i Frankrike vil bevise? Tore Stubberud påpeker i denne artikkel at en slik påstand neppe ville være av særlig stor interesse — tross alt er det bare noen få prosent som har trodd at marxismen noen gang har vært levende. «De nyes» kritikk av marxismen er mer fundamental: med sin pretensjon om universell viden og sitt krav om universall makt, ender marxismen i folkemord og undertrykkelse av alle elementer som ikke er heldige for systemet, skriver han.

Det er mange som har ventet på «De nye filosofene». Det er mange som *både* følte seg fremmede for den tradisjonelle, verdikonservative forankring og samtidig så med stigende skepsis på den *forstening* av den kritiske bevissthet som marxismen har bidratt til, her hjemme, og i Europa: De første, famlende innsyn i den kritiske teori ble avløst av folk som doserer Adorno, Habermas, Benjamin. Gleden ved å skjønne hva man tidligere ikke forsto, og trangen til å si sannheter hvor de ikke passet, er blitt avløst av en uomtalt, men desto mer effektiv meningsterror: Frykten for ikke å ha lest nok Marx, redslene for å bli kalt høyre-avviker. Og parallelt med denne utvikling skjedde store kulturpolitiske forandringer: Tidsskriftene Profil, Vinduet, og nu Bazar ble overtatt av folk som i hvert fall hadde ett felles: En udiskutabel hjemmefølelse «et eller annet sted på venstre-sida». Det samme i de andre institusjonene: Et nytt sjikt av konsulenter i forlagene, noe som kommer til uttrykk bl.a. i en ny forlagssjar-

gong. Og på universitetene: En innbitt kamp for å ordne stillinger til «progressive», noe som sproglig dekker over at det rett og slett var gamle venner de forsynte med levebrød. Kameraderiets utallige renkespill og næringsvettets geniale utslag. Misforstå ikke: Også den forrige generasjon hadde sine interesser å ivareta, sine bekjenskaper og sine spill. Men med marxismen er alle saklige kriterier ryddet av veien. Hensikten helliger som kjent alle midler.

I denne situasjonen er det vi leser de nye: André Glucksmann, Bernhard Henri Levy, Jean-Paul Dollé, Guy Lardreau, Christian Lambet og flere andre. Bøkene de har skrevet, er omfangsrike, og noen av dem er også vanskelig tilgjengelige — følgelig bør man på et så tidlig tidspunkt være forsiktig med å uttale seg altfor sikkert om hva de står for.

Allerede nu kan man imidlertid skimte noen hovedtemaer i den debatten de ønsker å introdusere. Man har villet fremstille det som om deres viktigste

felles innsats er å påvise at «Marx er død». Det kan umulig være noe poeng: Tross alt er det bare noen få prosent her i landet som har trodd at marxismen noensinne var levende, at den kunne løse de problemer den selv har stillet. «De nyes» kritikk av marxismen er mer fundamental: Selv om det er gode grunner for å være marxist, selv om det fra den marxistiske filosofi utgår en praksis som kan bedre forholdene for verdens folk, vil den med sine nye mandariner, med sitt statsapparat og sin statsautoritet nødvendigvis munne ut i nye GULag.

Michel Foucault sier det slik: «Den avgjørende prøve for filosofiene i Antikken, var deres evne til å frembringe vise

menn; i Middelalderen gjaldt det å rasjonalisere dogmene; i den klassiske tid å gi et grunnlag for vitenskapen; i moderne tid gjelder det å påvise at massakrene er fornuftige. De første filosofier hjalp mennesket til å utholde sin egen død, de nyeste hjelper mennesket til å akseptere at andre bør dø». «De nye» kritiserer ikke bare marxismens praksis, de retter søkelyset mot dens grunnlag overhodet: Marxismen er et ektefødt barn av Opplysningstidens rasjonalisme: med sin pretensjon om universell *viten* og sitt krav om universell *makt* ender den i folkemord og undertrykkelse av alle elementer som ikke er heldige for systemet.

LIKEGYLDIGHET OVERFOR SOLSJENITSYN

Grovt sett kan man si at bevegelsen er interessant under tre synsvinkler:

Filosofisk vil de gripe tilbake til filosofien før Hegel, avsløre den nye skolestikken som er fastgrodd ved universitetene, gripe tilbake til «uskyldige» problemstillinger hvor tenkning og makt ikke skal få lov å omfavne hverandre. I denne nyorientering er «Øyeblikket kommet for å omstøpe ortodoksien. Ved et arbeid av samme slag som Einstein utførte i forhold til Galilei, den moderne kjemi i forhold til Lavoisier» (Bernhard Henri Levy).

Sosiologisk vil de sette søkelyset på alle dem, ved universitetene og de andre kulturinstitusjonene, som trådte inn på arenaen gjennom sin kritikk av tidligere autoriteter. Disse er nu selv autoriteter og arbeider febrilsk for dels å *skjule* den makten de faktisk har, dels for å *hindre* at kritiske tanker dukker frem. Kravet gjelder en sosial mobilitet, en utskifting i tråd med en permanent revolusjon hvor debatten igjen skal bli levende. Dette er blitt tatt ille opp av de etablerte marxister, som hevder at de dermed svekker samlingen på venstre-siden. Til dette svarer Christian Jambet: «Både Lardreau og jeg er sterkt i mot en samling av venstre-siden. Vi mener at marx-



Man har konsentrert seg om hans religiøse sympatier og ikke ønsket å diskutere hans påstander om konkrete hendelser.

ismen som sådan er motstander. Dette må gjerne kalles et høyre-synspunkt, det gir vi nå blaffen i».

Politisk sett påpeker bevegelsen at vi tenker historien ut fra det historiesyn som ble lansert av Opplysningstidens borgerskap: troen på fremskrittet, oppfatningen av historie som en akkumulerende prosess henimot et ideelt studium, en utopi. Denne oppfatningen kritiseres ved at man konfronterer det teoretiske syn med hva marxismen reelt har resultert i. Folk på venstre-siden i Frankrike har systematisk underslått informasjon om de ugjerninger som er skjedd i sosialismens og marxismens navn — dette

gjelder også den likegyldighet som f.eks. Solsjenitsyn er blitt møtt med. Man har konsentrert seg om hans religiøse sympatier og ikke ønsket å debattere de påstander han har kommet med om konkrete, historiske hendelser. Her er det en lang tradisjon med «hensyn» og løgner som nå bør avsløres. Debatten har i den senere tid særlig tatt utgangspunkt i en bok av en kjent marxolog, Claude Lefort, «Et menneske for meget. Refleksjoner om Arkipelag Gulag» (Seuil, 1976). (Denne boken bør Cappelen la oversette, som et nyttig supplement til Lukàes Solsjenitsyn-analyse som forlaget utgav for seks år siden!).

KRITIKK AV „DE NYE”

I mellomtiden kan det være av interesse å se på en del angrep som allerede har vært rettet mot «de nye filosofene» — fra marxistisk hold og fra venstre-siden generelt. De ulike bidrag viser at marxismen over hele Europa er i forsvarsposisjon. Gjennomgangsmelodien er det «blåser en høyrevind», og at de nye i Frankrike er det «nye Høyre». Her hjemme har Pax Forlag lagt an annonsekampanje for å markedsføre det etablerte venstre — og som med slagordet «Paxsje/paxsjonist» spiller på det gode, borgerlige ideal aksjer og pensjonist-tilværelse. Leserne assosierer med trygghet — men *hvem* er det Pax Forlag skaper trygghet for?

I Danmark går «Information» ved Søren Kjærup til felts mot de nye. Hans poenger er bl.a. at de nye er «en modestrømning», de er «skuffede borgersønner med en slags marxistisk fortid». Kjærup må ha en svært dårlig hukommelse når han tyr til slike argumenter. Husker han ikke at da marxistene etter -68 brøt frem i Europa, var det nettopp slike argumenter som ble brukt mot dem — at de var borgersønner som protesterte mot sitt opphav, det gode borgerskap, at de var skuffede, og at hele marxismen

var en moteretning. Dengang, og med rette, forsvarte venstre-siden seg ivrig mot slike beskyldninger. Slikt var, het det dengang, borgerskapets forsøk på å uskadeliggjøre kritisk innsikt. Men *nu*, nu er slike argumenter gode nok! Nu kan man ta hva som helst i bruk for å slå tilbake og forsvare sine maktposisjoner.

Den kjente marxisten Régis Debray var tidlig ute med å bringe orden i rettene. Allerede i juni skrev han en artikkel i *Nouvel Observateur*, et heftig angrep særlig mot Bernhard-Henri Yevy. I *Dagbladets* oppslag (3.10.) får vi vite at Régis Debray har møtt deres angrep på mer «sjølkritisk måte». Sitatet fra Debray at vi «får de anti-sosialister vi har gjort oss fortjent til», er sakset fra nevnte artikkel — men sitatet er ikke dekkende for artikkelen som helhet. Det er ikke mye selvkritikk å spore hos Debray. I stedet kjører han ut mot «de nye» med en svir av plumpe angrep: «Når man ikke har stukket nesen utenfor vinduet, ender man med å forveksle en ungdomskvise med utbruddet av en skapende feber», «gråtekoner» kaller han dem, «de har bare vært i sosialistiske land i ferien» innvender han, «de preiker høyere enn hva de har opplevd»,

heter det videre. Han har også rent akademiske innvendinger: De har ikke presise kunnskaper om den tradisjon de vil kritisere, de er overfladiske osv. Der hvor de nye kritiserer den marxistiske praksis henviser Debray til universitetsmarxistiske problemstillinger. Og når de nye angriper marxismens teori, henviser Debray til hva marxismen har makttet i praksis.

Man kan mene hva man vil om denne formen for selvforsvar, men på et punkt går Debray utvilsomt i vannet. Han skriver: «I alle tilfelle, mekanisk å side- stille den ekte sosialisme med GULag, det er bare en måte å hindre seg selv i å se klart, det er å vike tilbake for oppgaven.

Man kan spørre: Med hvilken rett nekter Debray oss å sammenligne GULag med sosialismen, hvor ekte den enn måtte være? Hvilken autoritet forbyr oss å fortolke GULag i lys av sosialismen og omvendt?

I det påfølgende nummer av «Nouvel Observateur» får da også Debray svar,

denne gang av Roger Stephane. Stephane skriver bl.a.: «Dachau, Auschwitz, Buchenwald var grusomme. Men mekanisk å side- stille disse konsentrasjonsleirene med den ekte nasjonalsosialismen, det er bare en måte å hindre seg selv i å se klart». Man snur litt på posisjonene, og man ser grellheten i denne setningen.

Også det Franske kommunistpartiet har vært ute og slått tilbake. Det er blitt skrevet pamfletter mot opprørerne og i Le Monde skriver Jean Ellienstein (historiker og PCF-medlem) at «de nye» og deres bøker har beveget ham og opprørt ham. Han forsikrer at så er også tilfelle med «tusener på tusener av mine kommunist-kamerater, sosialister og venstre-orienterte mennesker». Reaksjonen er ikke uventet. Men man kan spørre: Hvor hadde Det franske kommunistpartiet følelsene sine under Moskva-prosessene? Hvorfor ble de ikke opprørt etter Berlin, etter Budapest — eller etter hendelsene i Praha?

FORSVARLIG LIKSKUE

Til slutt: Jeg ser at Hans Skjervheim i Dagbladet uttaler seg om «de nye filosofene». Det står ikke særlig bra til med Marx etter dette, forteller han. Men «først må det koma eit fagleg forsvarleg likskue» (Dgbl. 3.10.). Det kan vel alle skrive under på, selv om Skjervheims argument eier en viss begrensning nettopp når det gjelder marxismens: en filosofi som også ser seg selv realisert i praksis. Man kan spørre: Hvilket fag skal legges til grunn når man vurderer hva marxismen har ført til i praksis? Har Skjervheim — eller hvem som helst — noen fortrinn når det gjelder å vurdere marxismens praktiske resultater? Hva Skjervheim vel egentlig mener er følgende: Før man vender tommelen ned for den marxistiske filosofi, bør man ha

studert den nøye. Det er viktig poeng, men i norsk sammenheng er det et poeng for Skjervheim selv og få andre: Han har aldri i sine bøker skrevet om Marx uten at det har vært strengt faglig begrunnet. Men hvor mange i Norge kan man gi denne kompliment til? Hva med de politiske skravlekonene, i og utenfor Pax-kretsen, som etter mai -68 pratet hinsides både sin egen og andres forstand? Skal også de nu plutselig komme frem og forlange «faglege likskuer»? Skal alle de innen de norske kulturinstitusjonene som uten å tenke én fagleg tanke hoppet på noe de trodde var «historiens tog», nu forlange faglege likskuer for å komme seg av på nærmeste stasjon? Stikkordet er nu gitt av Skjervheim, slik han også har gitt stikkord for

andre viktige debatter i Norge de siste årene. Det skal bli interessant å se om virkningene uteblir.

De kritiske utbrudd under Mai-opprøret har vært et viktig referansepunkt for venstre-siden etter -68. «De nye filosofene» gjennomlevde og var aktive under disse hendelsene, Glucksmann i særlig grad, men også de andre. Nå brukes det mot dem: Man sier at de er frustrerte og at de har skiftet oppfatning over natten. Men var ikke også dengang

frustrasjonen et viktig motiv for dem som krevde at de falske autoriteter måtte gå? Er ikke «de nye filosofene», marxismens troløse arvtagere, mer i pakt med Mai-revolusjonens innhold enn de etablerte som nu er i forsvars-posisjon?

Hvis det fremdeles er rom for kritikk innen kulturlivet, hvis «de nye» tar feil i at Vesten allerede er blitt et «åndelig GULag», vil vi i tiden fremover få en debatt med enorme konsekvenser.

FOR UTØVERE AV TM:

Forny din meditasjonforståelse

M-seriens to første studiesirkler foreligger nå.

Sirklene gir større utbytte av egen meditasjon, de drøfter, gir modning og perspektiv på stoffet ut fra daglig meditasjonserfaring.

M 1 er en grundig gjennomgåelse av praktiske forhold omkring tm.

M 2 tar nærmere for seg prosessene som gir spenningsbearbeidelse og personlighetsutvikling gjennom tm.

Hver sirkel går over min. 5 møter og koster kr. 50,—. ACEM er behjelpelig med ledere så langt kapasiteten rekker. Er du interessert? Skriv eller ring til

ACEM — studieselskapet

Frimannsgt. 22, Oslo 1

Tlf.: (02) 20 29 59 — (02) 20 22 93

TERROR — OG DEN HEMMELIGE GLEDE

Av Magne Haug

— Den voldelige venstreekstremismen er terrorismens forstadium. Her får volden sin psykologiske motivering — en nødvendighet i bekjempelsen av det bestående. Hvem er det så som rekrutteres til terrorist-gruppene? Manglende psykisk balanse er et fellestrekk, skriver Magne Haug i denne artikkelen som også tar for seg noen av reaksjonene på terrorhandlingene i dagens Vest-Tyskland.

En undersøkelse foretatt på oppdrag fra det vest-tyske innenriksdepartement i 1974 viser at venstreekstremister finnes særlig blant studenter, arbeidsløse akademikere og andre arbeidsløse. Lærergruppen viser også større ekstremisme-grad enn gjennomsnittet.

— Her lærer de unge at man kan bryte loven uten straff hvis man bare har en politisk begrunnelse. Sannheten om det tyske samfunn og dets ledere forvrenses. Den voldelige venstreekstremismen er terrorismens forstadium. Den har ikke avtatt, men tverimot øket ved tyske universiteter de siste to årene, uttalte nylig talsmenn for «Bund Freiheit der Wissenschaft», en gruppe professorer fra hele Tyskland, fra alle politiske partier.

Den politiske læringsprosess medfører forakt for samfunnet. — Det nytter ikke å forhandle med studentene. Enhver referanse til lover eller reglementer blir avvist. Etter deres oppfatning kan studentenes penger brukes fritt slik de valg-

te lederne vil, også til private politiske mål, mener rektoren ved universitetet i Göttingen, professor Hans Beug. Han var ved sitt universitet tvunget til å suspendere den valgte studentledelse fordi de systematisk bruke den obligatoriske studentkontingent, ikke til velferdsformål, men til politisk propaganda. Situasjonen er likedan over hele Vest-Tyskland. På grunn av den labre interessen blant studenter for eget demokrati kan kommunist- og anarkistgrupper overta de obligatoriske studentorganisasjonene og bruke dem økonomisk som del av eget apparat.

— De tyske universiteter danner i dag en virkelig anarkistisk anti-verden til den borgerlige normalverden med reklamefjernsyn, supermarkeder og slagerparader. I denne anti-verden vokser en helt ny kultur frem, totalt forskjellig og i skarp ideologisk avstand fra virkelighetens verden. Universitetenes størrelse og studentens brukbare økonomiske

vilkår gjør det mulig for mennesker i åreis å leve uten dypere kontakt med resten av samfunnet og dermed utvikle seg et egenartet sett med særoppfatninger om hvordan virkeligheten ser ut.

Skrittet fra denne særverden til terrorismen er likevel lang. Her utgjør de voldelige studentgrupperinger den psykologiske fødselshjelp.

Utviklingen mot terrorisme går ofte i to stadier. I første fase identifiserer man seg med en av de utallige venstregruppene. Her får volden sin psykologiske motivering, som en nødvendighet i bekjempelsen av samfunnet. Praktisk erfaring får man i fellesaksjonene, ved okkupasjoner, demonstrasjoner eller gatteuro.

I neste fase finner de kommende terrorister frem til mer isolerte voldsmiljøer hvor de store revolusjonære perspektiver er sterkere koblet med anarkisme. Her legger man vekt på den enkeltes vold.

En meget stor del av de nuværende terrorister viser seg å komme fra et lite antall voldsgrupper. En husokkupasjonsgruppe i Hamburg, anarkistgruppen «883» i Berlin og «Sosialist pasient-kol-

lektiv» i Heidelberg er de viktigste.

Husokkupasjonsgruppen gjennomførte flere aksjoner hvor politiet måtte gripe inn og jage ut okkupantene før det aktuelle hus kunne rives. Psykologisk drives det her et spill av okkupantene, la oss kalle det «Beleiret borg». Studentene kjenner på forhånd utgangen. Men de ønsker likevel å spille, blant annet for å tilfredsstille sine romantiske forestillinger om «kampen mot overmakten», de «heroiske forsvarere» osv. For de fleste deltakerne er det grunnleggende viktig at man ikke egentlig lider noen overlast. Ingen blir alvorlig skadet, man kan i høyden ødelegge noen av sine karrieremuligheter i en fjern fremtid.

«Beleiret borg» og andre psykologiske gjemmeleker med det offentlige blir på ett eller annet punkt alvor for deltakerne. Denne psykologiske modell er farlig fordi den ikke forklarer den underliggende frustrasjon og fordi den heller ikke tar stilling til de politiske skjevheter som okkupantene påpeker. Likevel er den nyttig fordi den får så tydelig frem den psykologiske umodenhet som ligger under.

HELBREDELSE GJENNOM VOLD

Denne psykologiske umodenhet kommer klart frem i gruppen «Sosialistisk pasient-kollektiv» (SPK). Gruppen ble oppløst av politiet så tidlig som i 1971 fordi den prediket politiske voldsaksjoner som eneste helbredelsesmetode for medlemmenes psykiske problemer. Under ledelse av psykiateren dr. Wolfgang Hubert, avviste de alle vanlige behandlingsopplegg. Samfunnet har skylden for problemene, bare i et forandret samfunn kan pasienten bli bedre.

Med denne drivkraft er det forståelig at gruppens medlemmer til i dag har holdt ut som de mest trofaste terroristkadre.

For disse små voldsgruppene har Baader-Meinhof-gruppen og dens kontakt-

menn fungert som en slags kondensasjonskjerne. I BM-volden fant de psykologiske behov utløsning innenfor en politisk ramme. Det individualpsykologiske behov fikk utløsning gjennom gruppens kamp mot samfunnet. På enkeltmennesker med de rette psykologiske betingelser virket dermed Baader-Meinhof-banden som en salgs magnet.

Det har ennå ikke vært mulig for vest-tyske terrorforskere å danne seg et klart bilde av hvordan terrorgruppene er organisert. Klarhet her er viktig for å forstå terroristenes vei fra politisk opposisjon til aktiv bandevirksomhet, men det ser ut til at terroristene er svært løst organisert. Et viktig trekk ved terroristene er at de veksler fra den legale verden



En av terroristenes teorier går ut på at terror får myndighetene til å skjerpe kontrolltiltakene — den iboende fascisme drives frem i dagen, og undertrykkelsen opplevs klart.

og til forbrytelsen og så tilbake igjen. De tilhører ikke konstant et kriminelt miljø slik vanlige forbrytere gjør. Det gjør det ekstra vanskelig å finne dem. Enkelte hevder at terroraktivitetene ikke er sentraldirigert i én Rød Arméfraksjon med stabil ledelse. Det dreier seg heller om spontanaksjoner av forskjellige grupper. Andre oppfatter de opprinnelige Baader-Meinhofffolkene og deres forsvarsadvokater som generaler i en kamp mellom undergrunnsbevegelser og samfunnet.

Hvis dette er korrekt, er BM-banden mer å betrakte som inspirasjonskilde for endel av de terroraksjoner som er foretatt. En viss grad av koordinering er trolig til stede. Det vest-tyske kriminalpolitiet regner med at rundt 100 mennesker var innblandet på ett eller annet tidspunkt av den siste Schleyer-aksjonen, i planlegning, forberedelse, gjennomføring eller dekkaktiviteter.

Hva slags mennesker rekrutteres til terrorist-gruppene? De forskere som har arbeidet med problemet er enige om en ting: Manglende psykisk balanse er et fellestrekk. Der finnes flere: Terrorister i hele den vestlige verden kommer fra velstående middelklasse-hjem og har vanligvis akademisk bakgrunn. På ett tidspunkt vender de seg vekk fra sitt opphav og går over til intens bekjempelse. Man sporer borgerskapets følelse av motbydelighet over seg selv. Borgerskapets sønner og døtre har ingen sans for den rasjonelle borgerlige hverdag. I vår verden kan intet nytt oppnås, alt er gjort, borgerskapets idealer er virkelige. Da står bare bekjempelsen tilbake. Man kan, skille ut to grunntyper blant terrorister. Den ene er eventyreren som ønsker opplevelser, dramatiske eller heroiske, som vil se drømmen som virkelighet i hverdagen. Den andre er idealisten, den strengt moralske som i sterk avsky for

dette samfunn tyr til det ekstreme for å kompensere sin skyldfølelse.

Eventyreren er mannen som i andre tidsepoker dro til koloniene, ble korsfarer eller oppdagelsesreisende, alt sammen ut fra behovet for det usedvanlige satt om i praksis. Noen av disse eventyrerne har ganske enkelt behov for mer «action» enn det moderne, velorganiserte industrisamfunn kan bringe. Hvis de så mislykkes i å oppleve det usedvanlige innenfor samfunnets rammer, kan volden være en mulighet.

Drømmerne kommer også inn under denne gruppen. Drømmeren leker krig mot hele samfunnet, bruker den tredje verden, Palestina, bygeriljaen i Argentina som modell og ser seg selv i samme rolle, helt uten evne til å oppfatte den himmelropende forskjell i virkeligheten for palestineren eller den undertrykte arbeider i Argentina og forholdene i Vest-Tyskland.

Drømmeren finner glede i de romantiske kamper med politiet, med stadig nye sjakktrekk for å lure klassepurk eller avsløre fascismen. En annen type er idealisten som aldri kunne forene seg med at samfunnet er så langt fra drømmen og som stadig skammer seg over sin egen privilegerte bakgrunn. Ett eksempel på denne gruppen er Ulrike Meinhof. I sin ungdom var hun strengt katolsk religiøs, drømte om å bli nonne. Senere slo hun om, ble radikal skribent som levde det gode liv som sosietetens radikale alibi.

Da Andreas Baader dukket opp som brannstifter i Frankfurt 1968 slo hun raskt om, forlot mann, barn og journalistjobb og slo seg sammen med ikke-akademikeren Baader — mannen som

kunne få utrettet noe. «Nonnen» var på ny blitt glødende troende og handlende i bekjempelsen av samfunnet. «Det viktigste ved brannstiftelsen (som Baader deltok i mot et varehus i Frankfurt) er ikke ødeleggelsen av varene, men ligger i handlingens kriminelle karakter, selve lovbruddet», skrev hun i 1968, for den skyldrene idealist ble volden en forløsning.

Eventyreren og idealisten, disse typene finner man også i det nuværende generasjon terrorister. Men de som har drept Buback, Ponto og Schleyer, har ikke den samme ideologiske fundering. Mens fru Meinhof var respektert i vide radikale kretser for sine ideologiske begrunnelser av volden, er de nuværende terrorister mer rene forbrytere hvor volden er ureflektert.

De kan virke barnslige, influert av TV og filmer. Buback-mordet er som plukket rett ut av en amerikansk gangsterfilm, Schleyeraksjonen — fire mann skyter vilt med maskinpistol fra en bil, griper sitt gissel og raser bort — har vi sett utallige ganger i amerikanske TV-filmer. Også vokabularet er preget av det barnslige. Buback kalte de «margarin» fordi bokstavene hans, S.B. er et kjent margarinmerke. Selve aksjonene kalte de «Big raushole» (stor uthenting).

Men modellen fra gangsterlivet i Chicago er ikke den eneste. Det avgjørende er følelsene av å ha en historisk oppgave ved å legge grunnlaget for anarki og revolusjon i Vest-Tyskland. Den politiske ideologi gir unnskyldningen for å virkeliggjøre de barnslige drømme- og helteforestillinger.

JAKTEN PÅ SYMPATISØRENE

Det politiske spiller en hovedrolle for terroristene. De er politiske forbrytere — i tråd med tradisjonen fra forrige århundres anarkister som tok livet av statsmenn og herskere.

Det er verdensrevolusjonen terroristerne kjemper for, gjennom en særegen maksimaliseringsteori.

Terrorens hensikt er i følge denne teori å drive samfunnet til så skarpe motiltak at det blir åpenbart for enhver, også arbeiderklassen, at revolusjon er nødvendig. Ved sin terror får de myndighetene til å skjerpe kontrolltiltakene. Den iboende fascismen i det vest-tyske samfunn drives frem i dagen. Når ropet

om den sterke mann blir voldsomt nok, vil arbeiderne skjønne hvilken undertrykkelse de er gjenstand for og hvilke farer som truer. Da kommer revolusjonen.

Til en viss, meget beskjeden, grad kan man si at terroristene har lyktes. Kontrollen er blitt strengere i Vest-Tyskland. Mens man tidligere ikke trengte identitetskort, må nu alle vest-tyskere alltid ha på seg sitt, hvor de enn ferdes utendørs. Kortet blir stadig vekk kontrollert, på flyreiser, ved henvendelser til offentlige kontorer, i jevnlig politikkontroll på veiene.

Terroristene har også ført til øket temperatur innen politisk og kulturell debatt. I Vest-Tyskland har det artet seg som «jakten på sympatisørene».

Sympatisør er et meget uklart og skiftende begrep. Hos enkelte brukes det om enhver som noensinne har uttrykt forståelse for terroristenes sak. Hos andre omfatter det bare de som aktivt har hjulpet terroristene, på en eller annen måte, og som fremdeles kunne tenke seg å gjøre det. I den trange og mest rimelige definisjon omfatter sympatisørene ca.

1200 mennesker. I tillegg kommer et sosialt vekstmiljø for rekrutter, mennesker som i en gitt situasjon kunne tenkes å hjelpe terroristene. De omfatter 10—15 000 mennesker.

I den videste definisjon må man regne inn alle venstreorienterte bevegelser og deres grensegrupper, minst 350 000 vest-tyskere, kanskje opp imot en million.

— Dette er tid for politiske bekjennelser, ikke for analyser, påpekte nylig professor Karl Otto Hondrich, Frankfurt, i ukeavisen «Die Zeit». — Uttrykk for positiv reaksjon på politisk vold er — etter at seksuelle og religiøse tabuer er borte — blitt det største tabu i Vest-Tyskland.

Hondrich påpeker at terrorismen har, ved siden av å samle vest-tyskerne om demokratiske grunnverdier og velstands-ideologi, ført til skepsis mot alle som setter spørsmålsteget ved den rådende materialisme. Terrorismen har fått frem angsten i det vest-tyske folk, en angst som også retter seg mot intellektuelle som vil analysere for mye.

BØLL — SYMPATI MED MEKANISMENE

Denne folkets angst er det Heinrich Bøll provoserer når han skriver: «Det finnes vold ikke bare på gatene, vold i bomber, pistoler og stener, det finnes også vold og voldsdåder som legges frem på bordet og selges dyrt på børsen.»

Heinrich Bøll er en av dem som er blitt skarpest angrepet for å være sympatisør.

Alle er klar over at han ikke har gitt aktiv støtte til terroristene. Han har gått klart i mot deres voldsbruk. Men samtidig har han vist forståelse for deres tankegang. Så tidlig som i 1972 gikk han skarpt ut mot alle som hetset terroristene og kalte dem mordere uten at bevisene for det forelå endelig. Da be-

visene kom, bagatelliserte Bøll og meningsfeller dette. De gikk inn for mildhet og imøtekommenhet fra myndighetenes side.

Ingen av de som dengang — i begynnelsen eller midten av syttiårene — viste forståelse for terrorismen, kunne vite hvordan det ville ende. Likevel kan de ikke fraskrive seg noe av ansvaret for at terrorismen fikk grovilkår i Forbundsrepublikken. På fem år økte antall aktive terrorister fra terdve til et par hundre, en seks eller syv-dobling. Med støtte fra venstresiden i det intellektuelle miljø fikk ekstremistene følelsen av at deres politiske mål var rettferdige, om enn metodene var omstridt.

Hva hadde Vest-Tyskland vært uten ekstremister og radikaler som var ute etter å forandre samfunnet, ikke etter personlig rikdom, skrev han i 1974. Følelsesmessig har han vist sympati med de mekanismene som leder til volden. Et klart eksempel er romanen «Katarina Blums tapte ære» hvor hovedpersonen til slutt skyter journalisten som ved løgn-historier har ødelagt hennes rykte.

Avvisningen av det velferdssamfunn som gir flertallet av vest-tyskerne en trygghet de lengter etter og behøver, skaper raseri og beskyldninger om «terror-sympatier». Terroristene prøver å ødelegge freden, alle som forstår eller forsvare dem tjener fredsforstyrrelsernes sak.

Anklager har tidvis groteske utslag av intoleranse og fordreining. Tilfellet «Buback - en minnetale» er illustrerende.

Riksadvokat Sigfried Buback ble skutt ned og drept på åpen gate i april i år av to terrorister på motorsykkel. Noen uker senere dukket det på universitetet i Göttingen opp en artikkel i den lokale studentavis med tittelen «Buback — en minnetale». Forfatteren skrev om den «hemmelige glede» han av politiske årsaker merket da han hørte om drapet, en glede han tok for seg og analyserte, og fant ut at vold som politisk middel er ubrukelig fordi det er å bruke undertrykkernes egne skitne metoder. Særlig var Buback-mordet meningsløst. Morderne hadde ikke folkets støtte bak seg, tross sine politiske motiver.

Buback-artikkelen vakte enorm oppsikt over hele Forbundsrepublikken og utløste en bølge av avsky. Den «hemmelige glede» ble i lengre tid en av landets mest siterte uttrykk. Men fremstillingene, selv i seriøse aviser som Frankfurter Allgemeine Zeitung la utelukkende vekt på «gleden» og overså fullstendig at hensikten med artikkelen var ærlig å analysere egne reaksjoner på mordet og vise at vold som dette nettopp måtte avvises. En gruppe professorer prøvde å gjøre klart hva som her var viktig, til liten nytte. Folkeopinionen var sjokkert og avviste denslags avskyelig tale som umenneskelig terroristmedløperi.

Pressereaksjonene viser klart hvor lavt under taket det blir når situasjonen er så anspent. I stedet for å forstå motiver og funksjonsmåte hos studenten fra Göttingen, som utvilsomt er motstander av borgerskapet, men ingen terrorist, slo man hele venstresiden i hartkorn og avviste den som barbarisk voldshissere. I en slik situasjon blir nyansert tenkning umulig, det blir, som professor Hondrich uttalte, tid for «bekjennelser».

Polariseringsspøkelses lever fremdeles i Forbundsrepublikken. Og polariseringen må uten tvil ta noe av skylden for at terrorismen har utviklet seg så langt som den har gjort. På intet tidspunkt er samfunnsstormerne møtt med dyptgående forståelse, heller er trusler og hetsing opinionsledernes reaksjon. I dette klima drives den hetsede lettere til desperasjon.

Det finnes et kulturelt og politisk sentrum i Vest-Tyskland. Men ennå har det ikke greid å berolige angsten hos opinionen. Og så lenge angsten er levende, for kommunismen, for inflasjon og fattigdom, for kaos og demokratiets sammenbrudd — alle sammen forsåvidt berettiget — vil polariseringen fortsette å plage de vest-tyske samfunn, med desperate terrorister og bistert målbevisste terroristjegere som et ulykkelig sideprodukt.

Walter Heitler

NATUREN OG DET GUDDOMMELIGE

Oversatt av Ove Kr. Sundberg

Hf. kr. 54.—

DREYER  **OSLO**

Nytt og praktisk

AUTOMATISK TELEFONSVARER SOM TAR IMOT HENVENDELSER OG GIR ENKEL INFORMASJON

ACEM's SVARSERVICE

Telefon (02) 20 29 59 – HELE DØGNET

- tilsending av Acems gratis kurskatalog
- bestilling av abonnement og enkeltnummere av tidsskriftet DYADE
- begynnerkurs i TM over hele landet, oppfriskningskurs: interesserte føres opp på liste og kontaktes når kurs starter i nærheten av ens hjemsted
- tegning av medlemskap i Acem
- påmelding til Acems aktiviteter etter månedsbulletinen, også til M1, M2 og M3, weekendkurser o.a.
- bestilling av boken «STILLHETENS PSYKOLOGI» og andre bøker fra Dyade Forlag, brosjyrer om TM, sommerkurs etc., SYMP, enkeltnummere av ACEM-Nytt m.m.

Når De ringer oss opp utenom kontortiden, fungerer vår automatiserte svarservice. De hører først en kort orientering. Deretter kommer et lyd-signal og De kan gi Deres beskjeder, bestillinger eller påmeldinger. Et tilkoblet lydbånd tar opp etter talestyring; så lenge noen snakker går opp-takeren. Etter 10 sekunders stillhet stopper den. Nøl ikke med å benytte ny teknologi: ACEM's svarservice.

ET ÆRLIGERE FORHOLD TIL HVERANDRE

En kritisk vurdering av humanistisk psykologi

Av Steinar Bryn

I vårt århundre har to hovedretninger dominert psykologien: Den psykoanalytiske og den behavioristiske. Det er først i de siste 20 år at en virkelig radikal kritikk — i betydningen kritikk av de premisene og det menneskesyn som disse retningene bygger på — er blitt ført. Et resultat av dette er fremveksten av mange nye terapeutiske retninger, som under et samlebegrep kalles humanistisk psykologi. De har alle det felles at de opponerer mot det positivistiske menneskesyn som har preget psykologien, hvor mennesket hovedsaklig blir oppfattet som et objekt styrt av krefter det ikke kan kontrollere. Alternativet de humanistiske psykologene står for, er å se oss mennesker som personer — selv er i stand til å gripe inn i og selv forandre vår livssituasjon.

Abraham Maslow er blant mange regnet som opphavsmannen til denne retningen; han påpekte at den kunnskap vi satt inne med om mennesker, var dårlig egnet til å løse våre problemer. Maslow's kritikk mot den eksisterende psykologi bygger på tre punkter:

1. Mennesket er gjennom sitt språk og sin bevissthet i stand til å reflektere over sin egen situasjon. Dette gjør det kvalitativt forskjellig fra alle dyr. En psykologi som bygger på utallige dyreforsøk er derfor ute av stand til å fortelle mye om menneskene.
2. Ønsker vi å finne ut hvor fort et menneske kan løpe 100 meter, må vi studere teknikken, treningsmetodene etc. til de beste løperne. Psykologien bygger derimot i stor grad på studier av nevrotiske og psykotiske mennes-

ker. Dette vil ikke bli mer enn en halv psykologi. Det er mye å lære gjennom å observere det beste i menneskene.

3. Den vitenskapelige metode er uegnet til å gripe dybde dimensjonen i det som studeres. Psykologien har i alt for høy grad gjort bruk av analyser, statistikker, metoder som alle er ufølsomme operasjoner. I studiet av mennesket er det nødvendig å rive ned skillet mellom subjekt/objekt — identifisere seg med mennesket som studeres. Gå inn i et Jeg-Du forhold.

Abraham Maslow startet på bakgrunn av denne kritikk en omfattende studie av såkalt selvrealiserte mennesker. (En del kritikk kan også reises mot dette: Hvilke kriterier la han til grunn for sin utvelgelse? Hvorfor studerte han hoved-

saklig menn?). Han kom fram til at de hadde følgende fellestrekk:

- ser virkeligheten klart i øynene på tross av personlige forhåpninger/oppfatninger.
- aksepterer seg selv på godt og ondt
- få forsvarsmekanismer
- høy grad av spontanitet
- vier seg til noe utenfor seg selv, i skapende eller kjempende form
- hele mennesker — lite skille mellom arbeid, studier, fritid. Lite skille mellom følelser/intellekt
- trygge i verden — tryggheten forankret i dem selv
- psykologisk frihet til å handle på tvers av sosiale og kulturelle normer, etiske handlinger basert på indre erkjennelse og overbevisning — ikke på ytre regler
- sunn selvishet, det vante skille selvisk/uselvisk opphørt, handler på et vis som er til beste for dem selv og samfunnet
- religiøse i ordets videste forstand: en undrende, litt ydmyk holdning til tilværelsen, akseptering av menneskets tredje dimensjon

Maslow trakk følgende konklusjon: Vi normale mennesker har utallige, ikke virkeliggjorte muligheter i oss. Eller som William James uttrykker det: «Sammenlignet med hva vi kunne være, er vi bare halv våkne. Vi mennesker gjør bare bruk av en svært liten del av våre psykiske og fysiske ressurser». Maslow hevdet også

at vi har en iboende drift mot å virkeliggjøre det beste i oss selv. Dersom forholdene blir lagt til rette og vi får tilfredsstilt våre mer grunnleggende behov (fysiologiske, trygghet, kjærlighet, selvrespekt), vil vi oppleve dette behov for selvrealisering.

Det felles mål for disse nye terapeutiske retningene ble å skape sosiale situasjoner hvor det er mulig for mennesker å stå i et ærligere forhold til hverandre enn vanligvis tillatt i samfunnet. Gjennom dette blir det mulig å oppleve og uttrykke følelser og egenskaper vi til daglig ikke er klar over at vi er i besittelse av. Omgivelsene fungerer støttende og oppfordrer til videre utforskning av disse mulighetene. Man er således ikke fornøyd med bare å kurere et brukket hein, men fortsetter til klienten har lært å danse.

HP forsøker ikke å skape enhetlige teknikker, men å formidle et bestemt grunnsyn. Det har derfor vokst fram utallige terapeutiske retninger som har ett eller begge bein innenfor HP: Gestaltterapi, Primalterapi, Transaksjonal Analyse, Psykosyntese, Bio-energetics, Musikkterapi, Psykodrama, Encounter-grupper og Sensitivitetsgrupper bare for å nevne noen. Det er etterhvert kommet ganske mange tilbud på psykologiens supermarked, det kan derfor være nødvendig med en mer kritisk vurdering av det som i dag skjer.

DE TO HOVEDTRADISJONER

For å nyansere forståelsen vil jeg trekke fram to hovedtradisjoner innenfor Humanistisk Psykologi — og jeg vil også forsøke å vise at begge disse gjør vold mot grunnsynet. Den første kan føres tilbake til Abraham Maslow, den bærer preg av å ha røtter i amerikanske forhold. Det er tre særtrekk ved det amerikanske samfunn som her spiller en negativ rolle. Det er en kultur med sterke individualistiske trekk, det er en langt

mer hedonistisk (lyst, nytelse som mål i seg selv) kultur enn vår, og kommersielle strømninger kan lett fange opp positive hendelser — ut fra ønsket om økonomisk profitt. Denne tradisjon er også delvis preget av at Maslow mot slutten gjorde HP til en totalforståelse av virkeligheten.

Den andre tradisjonen kan delvis sees som en reaksjon mot den første, samtidig som den bevarer noen av hoved-

idéene. Denne tradisjonen ser mennesket i langt større grad som produkt av samfunnet, en udelelig helhet som eksisterer innenfor en materiell, sosial og økologisk helhet. Denne tradisjon er også påvirket av antipsykiatrien — som sterkt hevder at vi mennesker er nevrotiske for-

di vi må tilpasse oss et samfunnssystem som krever fortregning av ekte følelser og væremåter. Denne tradisjonen har sterkere røtter i Europa, spesielt i nord-europeiske forhold. Jeg vil nå gå litt nærmere inn på disse hovedtradisjonene:



Humanistisk psykologi er personsentrert — personlig frigjøring blir i dypeste forstand frigjøring fra å være egosentrert til å realisere seg selv i ordets rette betydning: realisere det beste i seg i samhandling med andre mennesker.

DEN INDIVIDUALISTISKE TRADISJON

Spesielt i Amerika, men etterhvert også i Europa, er det vokst fram en hel rekke «growth-centers». Disse fungerer som lommer i et undertrykkende samfunn, hvor det er mulig å komme sammen for å utforske seg selv og hverandre. I praksis fungerer det ofte slik at man melder seg på et kurs/seminar, disse kan ha forskjellig varighet, fra en dag opp til flere uker.

Fallgruben er ofte at på disse stedene er det mulig å oppleve alt, bortsett fra den urettferdighet som finner sted i verden og den undertrykkelse som mange av våre medmennesker er utsatt for. Oppmerksomheten blir således dratt bort fra samfunnskritikk og moralsk ansvar og henimot muligheten for individuelle nytelser og opplevelser. Den energi som blir frigjort, omsettes derfor sjelden til aktiv handling for å forandre urettferdige forhold, men blir investert i nye opplevelser.

Flere av disse stedene er etterhvert blitt temmelig dyre og tiltrekker derfor spesielle samfunnsgrupper. De har fått et klart kommersielt tilsnitt som også har gått utover kvaliteten på kursene.

Da Eric Berne holdt sitt innføringskurs i Transaksjonal Analyse, var det sjelden for over 10 deltagere, og det strakte seg over flere uker. I dag kan man få det samme innføringskurset til den dobbelte prisen, i løpet av en kort weekend og i en gruppe på opptil 100 deltagere.

Noen av disse stedene fungerer også som «fornøydelsesparker» for voksne. Ettersom det å forbruke varer etterhvert blir mer og mer meningsløst, kan man nå kjøpe og forbruke opplevelser. Dette medfører tingliggjøring av noe som opprinnelig var ment som en menneskelig frigjøringsprosess. I ekstreme tilfeller kan noen av disse opplevelsene gjøre folk friere fra moralske normer og samfunnsmessige institusjoner, men fordi dette ikke blir satt inn i en større samfunnsmessig ramme, leder denne frigjøring til større materielt forbruk og individuell utfoldelse på bekostning av andre mennesker.

På denne måten forsvinner det frigjørrende elementet i HP. I stedet for frigjøring til en helere og sannere tilværelse, fungerer denne tradisjonen dypst sett undertrykkende.

DEN SAMFUNNSORIENTERTE TRADISJON

Denne tradisjonen bevarer troen på at vi mennesker har uanede muligheter boende i oss. Men den understreker langt sterkere at det er de samfunnsmessige forhold som er årsaken til at våre utviklingsmuligheter aldri aktualiseres, og isteden undertrykkes eller kommer ut i fordreide og fremmedgjorte former. Målet blir å skape samfunnsforhold som stimulerer menneskelig vekst.

Men selv om vi erkjenner de samfunnsmessige årsaker til personlige problemer, er ofte vår tid og våre krefter så bundet av den materielle strukturen (lang ar-

beidsdag, kjernefamilie, pendling) at vi ikke har overskudd til å gjøre noe med de egentlige årsakene. I stedet forsøker vi å lindre problemet ved hjelp av forskjellige fluktmidler (underholdning, alkohol, medikamenter). Det er her HP kommer inn og fyller mellomrommet mellom erkjennelse og handling. Teknikker og metoder fra HP blir brukt til å frigjøre energi, frigjøre styrke og mot, frigjøre ansvarsbevissthet, slik at man får overskudd til å delta i samfunnsdrende aktiviteter. HP blir i denne sammenheng brukt som politisk verktøy.

Personlig frigjøring er ikke lenger et mål i seg selv, men et middel til å frigjøre styrke — slik at man kan delta i den «sanne» terapi: kollektive handlinger for å forandre de samfunnsmessige forhold.

Denne tradisjonen knytter seg ofte til konkrete grupper av undertrykte mennesker: Handicappede, språkminoriteter, seksuelle grupper, kvinner, menn, barn, ungdom etc.

EN KRITISK VURDERING AV BEGGE

Det virker på meg som disse to tradisjonene eksemplifiserer en eldgammel problemstilling: Forandres samfunnet gjennom at enkeltmenneskene forandrer seg — eller forandres enkeltmenneskene gjennom at samfunnet forandrer seg?

Er det viktigst å handle politisk? Eller er det viktigst å handle på det personlige plan. Selvfølgelig begge — vil mange si. Men også det er for lettvent. Hva legger man i det?

Jeg føler at begge disse tradisjonene innenfor HP gjør vold mot det grunnsynet, den grunnholdningen til mennesket den opprinnelig ønsket å formidle. Med andre ord blir HP redusert når den settes inn i en kommersiell ramme og utnyttet for profittbehov, på samme måte som når det bare blir redusert til et politisk verktøy og tilpasset en bestemt samfunnsforståelse.

HP er personsentrert — hvilket betyr at den tar utgangspunkt i personen, som er noe mer enn individet. Personen går over fra å være egosentrert til problemsentrert — personlig frigjøring blir her i dypeste forstand frigjøring fra det «å være opptatt av seg selv». Personen går utover seg selv, og virkeliggjør selvrealisering i ordets rette betydning: realiserer det beste i seg i samhandling med andre mennesker.

Men kan selvrealisering settes opp som mål i seg selv? Det er eldgamle tradisjoner i filosofi og religion som understreker at selvrealisering er et biprodukt av at man er i stand til å gå utover seg selv, i det øyeblikket det settes som mål i seg selv, vil man bomme (jmf. Viktor Frankl). Mange av de teknikker og metoder som er utviklet innenfor HP, er med på å sette personlig vekst som et

mål. Dette kan lett utvikle holdninger som får oss til å vurdere omgivelser, medmennesker utifra hva det kan bety for vår personlige utvikling. Det er vel også tvilsomt hvorvidt noen av de personene Maslow i utgangspunktet studerte, har deltatt på sensitivitetkurs.

De som er grunnleggende personsentrert, ser på menneskelig frigjøring som målet, samfunnsmessige forandringer blir et middel til å nå dette målet. De som er grunnleggende «organisasjonssentrert», ser samfunnsordning som målet, personlig frigjøring blir et middel til å nå dette målet. Forskjellen er ikke så stor, men den er sylskarp.

Dersom vi tar utgangspunkt i personen, vil vi legge opp strategier som gir den enkelte oversikt og medbestemmelse. Stikkord: Desentralisering og anti-autoritet. Likeledes vil dette innebære en omdefinering av hva som er politiske handlinger. Et personsentrert utgangspunkt fører ofte til erkjennelse av hvor påvirket vi alle er av eksisterende forståelsesformer og holdninger. Mannsgrupper, kvinnegrupper, kjønnsrollegrupper — alternativ utdanning, alternative samlivsformer — i det hele tatt alternativ livspraksis — vil få høyere prioritering enn i de mer tradisjonelle politiske strategier.

Dersom vi kommer løpende gjennom skogen og snubler i ei rot, hjelper det lite å ligge skrikende om hvor ille den rota er. Men vi må reise oss opp først — for så å fjerne rota.

Jeg har forsøkt å vise nødvendigheten av å være kritisk til en del av det som strømmer inn over oss under samlebegrepet Humanistisk psykologi. Det kan være viktig å utvikle en søppeldetektor

som sier tikk takk på det rette tidspunkt. Med et visst kjennskap til den bakgrunn de forskjellige terapier er vakt fram av, tror jeg det vil være mulig.

Jeg har også indirekte forsøkt å understreke betydningen av at vi lærer oss selv å kjenne — for med en redusert selvforståelse er vi ofte ute av stand til å handle på det samfunnmessige plan. Samtidig er det også viktig å understreke at en redusert samfunnsforståelse medfører frustrasjon og passivitet. Å forstå seg selv, sitt eget intellekt, sine egne følelser, sine egne muligheter og begrensninger, er nødvendig for å finne ut hvor en kan sette inn sine ressurser. Men for å forstå oss selv er vi også nødt til å forstå de historiske og samfunnmessige prosesser vi tar del i. Denne helhetsforståelse vil sannsynligvis sprengte de mer tradisjonelle oppfatninger av virkelighe-

ten. HP har vært en viktig kilde til å utvide vår virkelighetsforståelse. Og dette kan ikke ignoreres. Jeg føler bestemt at en av årsakene til at vi ikke klarer å løse mange av de mellommenneskelige problemene vi står overfor, ligger i selve måten vi griper problemene på. Med andre ord: Vår virkelighetsopplevelse er så redusert at vi ikke forstår problemene i deres dybde.

Framtiden skapes i oss, av oss, i dag. HP er for meg en bro mellom her og nå og utopien/visjonene. Det synes ikke lenger umulig å frigjøre vår styrke, frigjøre vårt mot — slik at vi allerede i dag kan realisere noen av de verdiene vi tror på. Vi er ikke maktesløse individer, men personer som er i stand til å gripe inn i og selv være med på å forandre den livssituasjon vi lever i.



RENE TELEFONER OG CALLINGER

VAR SPESIALITET

Telefonhygiene

Øvre Slottgt. 9, Oslo 1 — Tlf. 41 43 90

DEN SOM HAR BEGGE BEINA PÅ JORDA STÅR STILLE

DYADE har kanskje et
begge steder —

stille står ihvertfall ikke den som abonnerer

Er du opptatt av å forme en ny fremtid? Da er tidsskriftet DYADE noe for deg.

- DYADE setter fokus der andre går forbi.
- DYADE prøver å fange opp strømninger på vei frem i vår kultur.
- DYADE tar seg tid til å stanse og lytte.

Tidligere har vi hatt temanummer som: Ungdomskulturer i 60-åra, Barn og bøker, Samer i krise, Hva er eksistensialisme?, Yoga, Familieliv, Møter med sjøormen, Natur og kosthold, Kristen meditasjon, Mister vi friheten?, Døden, Gullalderdrømmer. Gestalt-psykologi, Teater, Eksistensiell psykologi m.m.

Abonner idag, og få noe å tenke på seks ganger i året, — det koster bare 40 kroner.

Klipp ut, send inn til DYADE, Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Jeg ønsker å bli abonnent på DYADE.

Jeg bestiller følgende temanummer:

Navn:

Adresse:

RAPPORT OM KVINNELIG SEKSUALITET

Av Helle Nesvold

Den amerikanske forskeren Shere Hite har lagt frem en rapport om kvinnelig seksualitet. Rapporten har vakt adskillig oppsikt — ikke minst fordi en av konklusjonene er at menn ofte fungerer som kjønnsmaskiner først og fremst ute etter egen nytelse. Shere Hite kom til samme slutning som Myhre/Ulstrup i høstens bok «Kjærlighetens lykke og ulykke» — nemlig at kvinner ønsker mer ømhet og generell kroppskontakt, ikke bare genital. Hite-rapporten er imidlertid blitt kritisert for å bygge på spørreskjemaer laget slik at de spesielt fanger opp lesbiske kvinner.

Kvinnelig seksualitet har essensielt vært betraktet som motpart til, respons på mannlig seksualitet og samleie. Seksualforskere har sett etter statistiske normer og snarere endt med å fortelle kvinnene hva de skulle føle, enn å spørre dem om hva de føler.

Shere Hite satte spørsmålsteget ved dette; kanskje hadde kvinnelig seksualitet en mer kompleks egennatur, hvilken plassering hadde seksuallivet i kvinners liv, hva var godt, og hva savnet de?

Et svært spørreskjema, mer enn 50 spørsmål, ble utarbeidet og distribuert over hele USA, gjennom kvinneorganisasjoner, annonsering, post, menighetsblad m.m. 3019 kvinner svarte, alder 14—78, av ulik religiøs, sosial og ekteskapsstatus. Disse besvarelsene utgjør grunnlaget for Hite-rapporten.

Undersøkelsen foreligger nå i bokform, 600 sider spekket med sitater fra brevbesvarelsene, oppsummeringer, anatomisk/fysiologiske opplysninger, refe-

ranser til annen litteratur og refleksjoner. De første kapitlene setter orgasmen i fokus, videre følger en kritikk av kulturens definisjon av sex, og til slutt, hvor går utviklingen?

Hite begynner med et langt kapittel om masturbasjon, hun synes dette emnet tidligere har fått alt for lite oppmerksomhet, tatt i betraktning at det er kvinners sikreste vei til orgasme, dertil en form for sex hvor kvinnen har full selvstendighet (Hite er kvinnesakskvinne). I følge Hite-rapporten masturberer 80% av kvinnene, et tall som neppe gjenspeiler gjennomsnittsbefolkningen, snarere viser at undersøkelsen gjelder en selektert gruppe kvinner.

Ved masturbasjon når 96 av 100 kvinner raskt og regelmessig orgasme, hvilket slår bena under alle myter om at kvinner fra naturens hånd er sene å vekte seksuelt og sjelden kan vente full utløsning. Nøkkelen ligger i riktig stimulering, kvinner er mer spesifikke og in-

dividuelle enn menn. Det én reagerer på, kan være virkningsløst for en annen, dessuten synes de fleste være avhengige bestemte kroppsstillinger, det er ikke likegyldig om de ligger på maven eller

ryggen, har bena fra hverandre eller presset sammen. Matsurbasjonsteknikkene er derfor mange, Hite har systematisert dem i 6 hovedgrupper og 35 undergrupper!

MINDRE DRAMATISK

Gjennom masturbasjon kan man bli bedre kjent med sin egen kropp og dens reaksjoner, særlig er dette viktig for kvinner som vanskelig oppnår orgasme.

Den kvinnelige orgasme er langt mindre dramatisk enn fremstilt i pornolitteratur o.l., Kroppen stivner i en muskelsposme, når klimaks som utløses i kontraksjoner særlig i bekkenbunnsmuskulaturen. En mann kan lett unngå å registrere den, men for kvinnen selv oppleves den som en intens, energigivende spenningsutløsning som også intensiverer følelsen av nærhet, ønsket om nærhet, ofte så sterkt at man kan tale om en emosjonell orgasme (Hites uttrykk).

Et annet særtrekk er kvinners evne til å få flere orgasmer i tett rekkefølge. Potensielt utnyttes imidlertid ikke alltid, mange kvinner er ikke selv klar over det, dessuten har menn en tendens til å snu seg rundt for å sove etter at de selv har fått orgasme.

Spørsmålet om vaginal- v.s. clitorisutløst orgasme taes også opp i denne boken. Anatomisk/fysiologisk er der ingen

forskjell, clitoris er det følsomme organ i begge tilfelle, men opplevelsen synes forskjellig. Direkte stimulering av clitoris gir en intens, sterk orgasme, mens ved samleie blir orgasmen mer diffus, men gjerne dyperegripende emosjonelt p.g.a. de følelsesmessige bånd til partneren.

Uansett utløsende årsak — kvinner verdsetter sine orgasmer og blir indignerte om annet hevdes:

«Whoever said orgasm wasn't important for a woman was undoubtedly a man.»

«Orgasms are a renewal of all my senses, an awakening of life.»

«An orgasm cancels out all rage and longing for at least forty-eight hours».

Mens 96% av de kvinner som masturberer, regelmessig oppnår orgasme, skjer dette for bare 30% ved samleie. Hvis partneren stimulerer clitoris mer direkte, blir prosenten noe høyere, 45. Det er altså vanskeligere for en kvinne å få orgasme sammen med en partner enn alene. Flere forhold medvirker til dette.

IKKE ÅPENT UTTRYKK

Mange menn vet ikke at clitoris ofte ikke stimuleres nok ved samleie alene, eller de vil ikke gi tilleggsstimulering. De kan misoppfatte kvinnens preorgasme som tap av interesse. Andre er for hardhendte eller ujevne i stimuleringen.

Samleiet fører ofte til nesten-klimaks, men ikke full utløsning for kvinnen, og reaksjonen på dette er ikke nådig: Ras-

ende, skuffet, bitter, ydmyket, frustrert til tårer. Men denne reaksjon holder de helst for seg selv, likesom de heller ikke gir åpent uttrykk for hva de liker, hva de vil ha mer av, kommunikasjonen er hemmet. Noen kvinner føler det uriktig overfor partneren å fokusere så mye oppmerksomhet på seg selv som nødvendig for å frembringe orgasme, eller de hemmes av frykt for graviditet, forstyrrelser.



Ved å konsentrere seg om å nå orgasme og lystens tilfredsstillelse mister menn et vesentlig poeng ved seksualitet. De fleste kvinner vil knytte seksuallivet til følelsene — de er viktigere enn det fysiske.

Orgasme er imidlertid blitt et prestasjonskrav: «Orgasms are continually talked about. Therefore, if I don't have one, I feel inadequate.»

«If I don't come, it proves that he isn't a real man.» For ikke å skuffe mennene, simulerer mange kvinner orgasme, mens de selv slåss med depresjon og ensomhetsfølelse, særlig de som aldri har hatt orgasme. Holdningen har jo vært at kvinnen bare skal slappe av og la det stå til, går det ikke da, er hun nevrotisk.

Menn og kvinner synes prioritere ulikt de forskjellige aspekter ved seksualitet. Rollo May og Marc Feigen Fasteau har sagt om menn: Ved å konsentrere seg om å nå orgasme og lystens tilfredsstillelse mister menn et vesentlig poeng ved seksualitet, det å forlenge nytelsen og lystfølelsen og derved bygge den mer og mer opp.

Mange uttalelser i Hite-rapporten er i tråd med dette: «A lot of it used to be get it up, get it in, get it out.» «Very

perfunctionary. A little kiss, at little feel, a finger for arousal, a touch of breast and he's op top, wham it's over.»

Om egen seksualitet sier kvinnene: «Closeness with another person is more important to me than orgasm»

«My sexuality has more to do with the desire than with satisfaction.»

De fleste kvinner vil knytte seksuallivet til følelsesforhold, følelsene er viktigere enn det fysiske i seg selv, derfor er ikke et orgasmeløst samliv nødvendigvis gledeløst.

Det seksuelle er uttrykk for intimitet, nærhet, at man betyr noe for hverandre — og egentlig kan dette uttrykkes på flere måter enn den gjengse oppskrift med forspill, samleie, ejakulasjon og slutt. Kvinner ønsker mer variasjon, mer lek, mer ømhet, kjærtegn, generell kroppskontakt og ikke bare genital. — Hvorfor i det hele tatt må slutten defineres ved orgasme? spør Hite og viser til de lesbiske forhold. Av bl. a. anatomiske grunner er disse mindre forutbestemt, mer utprøvende, partnerne er ikke definert som giver og mottaker, og lesbiske kvinner synes være mer tilfreds i sine forhold enn de teteroseksuelle. Flere undersøkelser har dessuten påvist høyere orgasmefrekvens i lesbiske forhold.

HVOR REPRESENTATIV?

Man kan sette et spørsmålstegn ved hvor representativ denne undersøkelsen er. 100 000 spørreskjemaer ble sendt ut, bare 3% ble besvart. Hite mener det var hva man kunne forvente ved den benyttede distribusjonsmetode. Men hvilke egenskaper fikk 3019 kvinner til å svare mens flere tusen andre unnlot? Bare tilfældigheter? Større åpenhet? Mer «bevisste»? Utdannelse? Man skulle tro de siste faktorer var forbundet med større sikkerhet i kommunikasjon, men de fleste fant det vanskelig å snakke om seksualitet med partneren. Hva med alle de som ikke svarte?

Det skulle og være interessant å vite hvordan denne undersøkelsen passer

For ikke å gjøre mennene urett, en del av dem gir sine kvinner det de ønsker. Men Hite har få kommentarer til disse forholdene. Hun er mer opptatt av den kvinneundertrykkelse som finner sted i sengen, kvinnen må fri seg fra dette, frem for selvbestemt seksualitet, skaff deg dine orgasmer selv.

Noen av hennes betraktninger er stereotyp kvinnesak; større grad av økonomisk og sosial likestilling er nødvendig for at kvinner skal få mot til å si nei når de ikke vil, og hva de vil ha når de vil. Kommunikasjonsvansker bedres i midlertid ikke ved sosiale omveltninger, men ved at enkeltindividet søker klarhet i egne tanker og følelser, samt prøver gi dem mer direkte uttrykk. Smertefritt vil det heller ikke være, man må være villig til å eksponere både usikkerhet og såre sider. Hite synes å neglisjere at dette *må* til, både fra kvinnens side og fra mannens, og at nødvendig styrke til å eksponere seg ikke avhenger av sosial status.

Den tekniske side av seksuallivet har derimot fått god dekning. Egentlig ingen revolusjonerende nyheter, men alle rett-på-sak sitatene i de første kapitlene kan gi mange tips til variasjon og utprøvning der det stagnerer.

norske forhold. Wenche Margrethe Myhre og Ashild Ulstrup har intervjuet 22 norske kvinner og kom til samme konklusjon som Hite: Usikkerhet, uvitenhet, simuleringer, sterke behov for bedre kommunikasjon og andre former for nærhet preget seksuallivet. Intervjuene er utgitt i bokform (Tittel: Kjærlighetens lykke — og ulykke). Men igjen, er det noe som særpreger de kvinner som svarer — i forhold til de som ikke uttaler seg?

Uansett, både Hite-rapporten og den norske boken danner debattgrunnlag, og kanskje vil partnere finne det lettere å snakke sammen om eget samliv etter å ha lest en eller begge av disse bøkene.

SPENNENDE KVINNE- VERDEN

Dea Trier Mørchs "Vinterbarn" omtalt av Maria Drageset

Vinterbarn tar opp tema som er relativt lite berørt i nyere litteratur; svangerskap, fødsel og barselstid. Kvinneåret og senere års kvinne-debatt har avstedkommet uttallige avhandlinger om kvinnens rolle og rettigheter i samfunnslivet, relativt lite om typiske kvinneerfaringer som dette.

Det er nærliggende å stille spørsmålstegn ved denne ensidighet. Er kvinne-debatten stagnert i det gjentakende: Vi er like gode som...» Kanskje har dette vært en nødvendig begynnelse, kanskje en i utgangspunktet feil angrepsvinkel. Hvorfor måtte rettferdiggjøre seg selv ved sammenligninger med det annet kjønn? Betrakter vi oss som «underdog» i utgangspunktet? En tone mer tilnærmet rasekampens «Black is beautiful», kan muligens bedre bevisstgjøre kvinnelig egenart og gi grunnlag for kvinnelig selvbevissthet.

Uten å ta stilling til om genetiske forskjeller av psykisk art eksisterer i utgangspunktet, synes det innlysende at den etterhvert rustne slager om at eneste forskjell mellom den voksne mann og kvinne ligger i besittelse av innover- eller utovertiss utilstrekkelig. Om ikke annet så gir denne lett observerbare og udisutable forskjell grunnlag for vidt forskjellige livserfaringer, bl.a. denne absolutt og i bokstavelig forstand livsfremmende prosess Dea Trier Mørch omtaler, en prosess som i sitt vesen er genuint kvinnelig.

Fødselen representerer møtet med naturkreftene i en selv, intenst eller mer sløvt — avhengig av egen holdning, fødselsforløp, benyttede metoder og inngrep. Å være kvinne i tiden før og etter fødselen er å leve i intensivt nærhet til livets egen syklus, uavhengig av sosiale og materielle forhold. Dette kan være en formende livserfaring som er med på å bevisstgjøre egne eksistensielle problemstillinger og dessuten utvikle kvinnelig egenart. Det er for meg langt fra selvfølgelig at en slik egenart er sammenfallende med enkelte konservative og kristne gruppers myte om den hellige mor og hjemmeværende miljøskaper. En slik egenart er kanskje av vel så stor betydning i forhold til et aktivt samfunns-liv, i forhold til et samfunn som roper på mer menneskelighet.

Vinterbarn er i dette perspektiv en viktig bok. Handlingen strekker seg over noen uker på et sykehus, først på en overvåkningsavdeling for utsatte gravide, deretter på føde- og barselsavdeling.

Vi møter ulike kvinneskjebner. Gjennomgangsfiguren er Marie, hvis foster befinner seg i et utilgjengelig mørke i alt for mange liter fostervann, noe som for den vordende mor er opphav til de verste forutanelser og en til tider uutholdelig uvisshet. Og flere andre. Sukkersyke Olivia som forløses ved keisersnitt og samtidig steriliseres p.g.a. risiko ved eventuelle senere fødsler. Tidligere ettbarnsmor, Tenna, som får en gutt uten

føtter. Den over førtig-årige førstegangs-fødende, Karen-Margrethe, som etter fødselen lever i hektisk lykke i fire dager før barnet dør. Den romantiske Linda som leser Romanjournalen og drømmer om å se seg selv og barnet avbildet i neste julenummer av Billedbladet og hvis egen romanse ødelegges ved oppløsning av ekteskap og separasjon. Tyrk-eren Habiba, som er overvektig, men

som føder et velskapt prakteksemplar av en pike på 4,5 kg. Tenåringen Connie hvis foreldre er rede til å ta imot den nyfødte. Jessica, hvis fødsel blir en hard, men glederik opplevelse, en erfaring som kanskje gir henne styrke og selvtillit langt fremover. Og mange flere. Alle ulike i sosial bakgrunn, yrkestilknytning, ekteskapelige forhold og holdning til den prosess de gjennomlever.

VIKTIGE SPØRSMÅL

Dette er bekjenskaper vi gjerne skulle utdypet. Vi får bare korte glimt inn i hvordan bakgrunn og holdning preger opplevelsene på sykehuset. Her er mange løse tråder som utfordring til andre skribenter. Hvilke grunnleggende problemstillinger aktualiseres hos den enkelte? Hvordan forholder hun seg til disse? Hvilken hjelp får hun? Hvordan får hennes reaksjoner og løsningsforsøk i denne fortattede livsfase konsekvenser for hennes senere liv? Dette er viktige spørsmål for å bli bevisst hvordan svangerskap og fødsel, prosesser som ofte gir uvant åpenhet for indre og ytre impulser, kan bli en fase til vekst og bearbeidelse.

Dea Trier Mørchs menneskeskildring er fengende og stilistisk svært god. Hun er relativ ordknapp og konsentrerer seg om korte episoder. Ulike kvinnetyper sees i kontrastenes skjerpede lys, hun gir treffende konsentrat av den enkeltes tanker, reaksjoner, lesestoff og samtaler. Kontrastene er også sentrale på den måten hun setter utenverden opp mot den interne kvinneverden. Uteverden er representert via aviser, radio, besøk, men blir aldri helt virkelig, den forblir et svakt ekko langt borte fra. «Virkeligheten trenger ikke inn her hvor en helt annen virkelighet trenger seg på».

EN INNVIELSE SOM FORSTERKES

Hva hennes korte og kantrastiske stil ikke inneholder, er dybde og perspektiv på de enkelte problemstillinger. Innimelom de mer nøkterne deskriptive avsnitt, finnes imidlertid poetiske og vakre passasjer, beskrivelser av fødsler man vil huske lenge.

Blant disse ulike kvinneskikkelser som på mange måter er svært ulike fornemmer man et sterkt fellesskap. Dette er et kjønnsfellesskap jeg tror mange opplever en gryende begynnelse til ved første menstasjon, en slags innvielse som ofte forsterkes ved graviditet og fødsel. Alt som er viktig i verden, resultat av urinprøver, ekkolyd, østrioler, fødsler, amming og

bleier, alt deles, man lever med i hverandres liv. De besøkende, menn og slektninger forblir i periferien, utenfor samhörigheten om hva livet egentlig gjelder. Mannens reaksjoner er uforutsigbare, om enn ikke uvedkommende. «Gad vite hvordan mennene egentlig oppfatter konene sine, der de svulmer langsomt opp og blir mer og mer omfangsrige, mer og mer kjødelige og ubluferdige» underer gjennomgangspersonen, Marie.

I denne kvinneverden aktualiseres typiske kvinnespørsmål. Dea Trier Mørch berører spørsmålene, men ingen av hennes skikkelser ser sine valg og liv i forhold til spørsmålene. Hun lar Signe, 36-

årige 3-barnsmamma reflektere over kvinnens situasjon: «Kvinnens mest fødedyktige alder, det vil si den alderen da fødselene går greiest og barna er sunnest — ligger vel mellom 18 og 25. Men hvis hun får høyere utdanning — skal vi si til hun er 25 — så er jo den ideelle fødealderen allerede passert. Da må hun jo i virkeligheten, bare kort tid etter at hun har avsluttet utdannelsen sin, gjøre opp med seg selv om hun i det hele tatt vil ha barn. Og hvis hun vil det, så får hun vanskeligheter med å utnytte den utdannelsen hun nettopp har skaffet seg. Jeg synes hun er presset litt hardt.»

Det Signe tar opp er sjelden et fullt ut bevisst og rasjonelt valg. Lengselen etter fullbyrdelse av urgamle drømmer, romantiske idealiseringsforestillinger om morsrollen er med og preger «valget.» Lengselen etter å få barn er en stemning som preger alle kvinnene i boken, en drivkraft på tvers av sosiale og politiske skillelinjer. Marie, ugift, yrkeskvinne, ungkommunist føler dette på linje med Signe og Tenna, mer tradisjonelle morsfigurer. Når Marie for første gang holder sitt barn i armene føler hun seg som «en madonna malt i gull og rødt på gammelt ikon» i (seg selv en atypisk kommunistisk forestilling). «Hun grøsser av glede da hun merker barnets silkelepper mot brystet for første gang. Nå blir en ukjent lengsel tilfredsstilt, et eldgammelt savn, som hun ikke kjente navnet på.»

Svangerskapet preges av lengsel, men også av tvil og frykt. På en overvåkningsavdeling som denne ligger de mest utsatte, og i lange søvnløse netter får frykten fotfeste. Om dagen i intime samtaler luftes noen av de mest plagsomme tankene.

— Tror du man har noen sjanse til å ta livet av barnet sitt hvis man vil?

— Du mener hvis barnet er svært dårlig?

Kvinnene fantaserer videre. Man kan kvele det med dynen, fryse det ihjel eller drukne det. Tidligere slo kvinner ihjel

sine nyfødte. — Hvis man tror at et sterkt handicappet barn vil ødelegge hele livet, er moren den eneste som har rett til å ta livet av det? Eller kanskje blir et handicappet barn ens aller største glede? — Men er det en kjærlighet som det er rimelig å bygge livet sitt på? — Hva med ens egen individuelle frihet? — Eller finnes kanskje den største friheten innenfor en viss begrensning? Barn er en begrensning, men når verden er liten, blir den kanskje desto mer fortettet?

I denne spesielle kvinneverden er underlivet seneralt. Naturlig nok blir tanken på senere seksuelliv viktig. Noen av kvinnene kan fortelle om menn som ikke har villet ligge med sine koner etter å ha vært til stede ved en fødsel. Dea Trier Mørch fremkaster tanken at dette kanskje er tilfelle hvis partenes seksuelliv vesentlig er bygget rundt mystifikasjon rundt vagina — tidligere mørk og mystisk, etter fødselen avslørt, åpenbart beskuet.

Signe gir uttrykk for den følelsen kvinnen ofte har etter fødselen, der hun ligger «barbert, maltraktert, revet, flådd og sydd». Kommer vi noen gang til å gå til sengs med hverandre igjen? Renselsen, den nyfødte ved brystet, den uendelige trøttheten. Alt synes å stille seg hindrende i veien.»

Dea Trier Mørch er selv svært politisk engasjert. Dette slår igjennom når hun «flashlike» gir utsyn til virkeligheten utenfor kvinneverdenen, til den virkelighet og ulike bakgrunn som kvinnen skal vende tilbake til med ansvaret for et nytt liv. Men boken har ikke først og fremst et politisk budskap, dens styrke er å beskrive et apolitisk og ikke-sosialt fellesskap som oppstår ved felles erfaring og lengsler ved deltagelse i en intens livsprosess. Og hvordan man nå stiller seg til kvinne-debatt, dette er et uomtvistelig feminint fellesskap. Kanskje kan senere skribenter si noe om den egenart dette kan være med på å utvikle.

FORELDRE ER MENNESKER — IKKE GUDER

Thomas Gordons bok "Bli bedre foreldre" omtalt av Maria Drageset

Bokmarkedet flyter etterhvert av bøker om «gjør-det selv»-metoden, det være seg reparasjon av baderomslekkasje, hyttetak eller brødbakst. Gordons bok «Bli bedre foreldre» gir en viss assosiasjon til denne type litteratur. Dette er ikke ment som en fordømmelse, boken er utvilsomt nyttig lesning, assosiasjonen vekkes til live fordi stoffet er svært teknisk og enkelt presentert, og den gjennomgående holdning er nesten uhørt optimistisk.

Riktignok starter Gordon med noen hjertesukk. Hvor får foreldre den yrkesopplæring de trenger for å kunne gjøre en god jobb? Jeg kunne tilføye: Hvilke institusjoner i samfunnet legger vekt på utvikling av menneskelige egenskaper, kjennskap til egne følelser og reaksjoner, en forutsetning i alle mellommenneskelige forhold, ikke minst mellom foreldre og barn?

Med en viss forbauselse konstaterer han videre at foreldre idag tyr til de samme oppdragsmetoder og måter å løse problemer på som deres egne foreldre, besteforeldre, oldeforeldre osv. Dette berører kanskje ett hovedpunkt. Denne stabilitet kan neppe skyldes at ikke nye pedagogiske oppdragsmetoder er blitt lansert, hyldet og utprøvet. Stillstanden sier kanskje mer om hvor vanskelig det er å forandre egne grunnfestede mønstre, overført fra foreldre

gjennom miljø såvel som arvelige disposisjoner.

Løsenet på denne årtiers stillstand er, håper Gordon, hans egen metode. Kanskje er dette amerikanerens selvhevdende måte å presentere seg på, kanskje representerer det også et ikke ubetydelig islett av ikke-realisme.

Gordons optimisme stammer stort sett fra hans erfaring med foreldreopplæring gjennom gruppedynamisk trening. Han beretter om foreldre som i betydelig grad har forandret sine holdninger etter deltagelse i slike grupper.

De siste årtier har fostret adskillige gruppebevegelser som arbeider med holdningsendringer: forskjellige typer gruppeterapi, sensitivitetstrening, encountergrupper. Særlig i Amerika har disse gruppene floreret.

For utallige deltagere har slike grupper vært til inspirasjon og støtte i egen utvikling, men den overveldende tro på gruppene er etter flere års utprøving noe modifisert. Vel kan positive gruppeerfaringer gi innsikt i egne forhold, den videre bearbeidelse krever ofte lang tid og mye innsats. Gruppen er ikke noe sesam sesam, men et putt til videre arbeide. Å lese en bok som denne er selvfølgelig en enda mindre personlig bearbeidende prosess enn deltagelse i en gruppe.

Gordon sier lite om innholdet i barne-



Hver gang foreldrene med makt eller autoritet tvinger barnet til å gjøre noe, fratrar de barnet sjansen til å lære selvdisciplin og ansvar. Foreldre må tro på barnas ressurser.

oppdragelsen. Han tar ikke standpunkt til spørsmål som pottetrening, selvregulering etc., men ønsker å formidle bestemte holdninger. Dette synes jeg er en styrke fordi det legger opp til individuelle løsninger. Den kanskje viktigste holdning han forfekter, er at foreldrene skal akseptere barna som selvstendige individer med ressurser til å ta ansvar

for egne problemer. Han sier, hvis foreldrene bare lærte en eneste ting av denne boken, skulle jeg ønske det var dette: «Hver gang de med makt eller autoritet tvinger et barn til å gjøre noe, fratrar de dette barnet sjansen til å lære selvdisciplin og ansvarlighet.» Foreldrene må være ærlige og tro på barnets ressurser.

GLEMMER AT DE ER MENNESKER

I ett fornøylig kapittel, *Foreldre er mennesker, ikke guder*, ønsker han å avlive enkelte foreldremyter som er vanskelig forenelige med ærlighet. Han beskriver hvordan mange, når de blir foreldre, ikler seg en rolle, begynner å spille et spill og glemmer at de er mennesker. Dette består i alltid å skulle være kjærlige, betingelsesløst overbærende og tolerante, alltid konsekvente i sine følelser osv. Gordon sier imidlertid at å late som om man egentlig godtar noe man ikke godtar, skaper forvirring og konflikt i barnet. Hvordan skal foreldre f.eks. klare å være 100 % konsekvente når

deres følelser skifter fra dag til dag, fra barn til barn. Hans budskap er at foreldrene bør forsøke å bli bevisst og være ærlige overfor det de godtar og ikke godtar.

Her synes jeg nærmest Gordon gir spark til egen bak og presenterer en ideologi som er uforenlig med hans egne metoder.

De bygger nemlig på en ubetinget akseptering av barnet. De mange eksempler han gir, beskriver rasjonelt samhandlende barn og voksne som vet hva de føler og klarer å gi uttrykk for dette. Men hva så når foreldre blir irrasjonelle,

trøtte og selvsentrerte? Når en ubetinget akseptering ikke er tilstede? Egentlig presenterer Gordon leseren her for et nærmest uløselig paradoks. På den ene side sier han at hans metoder er med på å innarbeide viktige grunnleggende holdninger, som akseptering, på den an-

nen side sier han at hans metoder for å kunne være effektive, er avhengig av at disse holdninger er tilstede.

La oss så se litt nærmere på hans metoder. De tre viktigste punkt er: 1. *Aktiv lytting*. 2. *Jeg-budskap*. 3. *Løse konflikter slik at begge vinner*.

AKTIV LYTTING

Aktiv lytting er å lytte med innlevelse og forsøke å forstå barnets følelser og hva som finnes bak ordene. Man skal gjenta følelsen slik man oppfattet den og derved hjelpe barnet til å utdype sin opplevelse for lettere å forstå problemstillingen.

Dette er en kjent psykoterapeutisk metode, opprinnelig assosiert med Carl Rogers' ikke-dirigerende terapi.

Å skulle være terapeutisk overfor egen familie impliserer ofte helt andre komplikasjoner enn overfor en pasient. Her er man privatperson, reagerer emosjonelt og blir provosert ut fra egne behov, forventninger. Å være aktivt lyttende når avkommet oppfører seg stikk i strid med egne forventninger og idealer man er investert i, når barnet uavlatelig maser mens man selv holder på å dø av tretthet (kanskje midt på natten), er ikke spørsmål om å ha lært en teknikk, men om å kunne distansere seg fra egne mer eller mindre imperative behov. Her gir Gordon lite hjelp.

Jeg synes dessuten Gordon i for liten grad differensierer mellom ulike alderstrinn. Aktiv lytting innebærer såvidt jeg kan se noe helt forskjellig i forhold til småbarn enn i forhold til eldre barn. Overfor de minste er ofte evnen til å oppfatte nonverbal kommunikasjon avgjørende, og ved 2-åringens raseriutbrudd trenger den voksne ofte kjennskap til barnets utviklingsfase og spesielle særegenheter.

Aktiv lytting synes likevel som en fin metode — når vi klarer å gjennomføre den. Og egentlig, hvis vi var egen fungering mer bevisst, ville vi kanskje være i stand til det langt oftere enn det vi tror. Gordon har samlet typiske foreldresvar i ulike kategorier. Jeg nevner i fleng: befalinger, latterliggjørelser, råd, bebreidelser, formaninger osv. De fleste av oss vil finne at vi i en mengde tilfeller bruker disse, rett og slett ut fra uforstand og vond vane. Her tror jeg Gordons bok kan være til stor hjelp, en bevisstgjøring av egne uheldige vaner.

ÆRLIG OM EGNE FØLELSER

Gordons 2. punkt, *«Jeg-budskap»*, vil si at den voksne lærer å uttrykke egne følelser eller behov så ærlig som mulig. «Jeg er trett og mistriives i dette bråket», formidler egen følelse og gir barnet sjansen til selv å oppdage muligheten for hvordan det kan være med å løse de voksnes problemer. Motsatsen: «Du er håpløs og bråkete», gir barnet ofte skyld- eller trassfølelse.

Umiddelbart kan det se ut som om dette er løsningen på foreldrenes pro-

blem når de er irrasjonelle. I noen tilfeller — ja. I den irrasjonelle reaksjon har man imidlertid ofte ikke kontakt med den egentlige eller umiddelbare følelsen, denne er gjerne skjult bak andre og mer overfladiske reaksjoner. Og dessuten, hva hvis ens følelser er av en slik karakter at barna ikke kan hjelpe med problemet selv om de endret atferd, noe som ofte kan være tilfelle? «Jeg er sint på deg for du er snørrete og stygg og gjør at jeg må holde meg

hjemme» — et jeg-budskap som vel kan være ærlig, men som ikke er konfliktløsende.

Gordons 3. punkt, «*begge-vinner metoden*» er kanskje hans viktigste prinsipp, en løsningsmetode i konfliktsituasjoner. En konflikt i foreldre-barn forhold løses vanligvis ved at den voksne vinner og barnet taper (autoritær oppdragelse) eller ved at foreldrene gir opp og lar barnet vinne (fri oppdragelse). Gordon skisserer et tredje alternativ, et kompromiss der ingen blir forfordelt.

Den vanlige løsning er en maktkamp der én vinner på den andres bekostning. Gordon sier tankevekkende ting om å gjøre bruk av foreldreautoritet i denne kampen. Han beskriver hvordan foreldrene nesten alltid i barnets øyne er omnipotente figurer, som tillegges trekk, egenskaper og evner som ikke stemmer med virkeligheten. Som sikkert riktig er sier han at mange mødre og fedre misbruker den makt dette gir dem og gjør hva de kan for å pleie denne misforståelsen.

En måte han mener foreldrene misbruker makten på, er å kontrollere, oppdra barnet ved belønning og straff. Et

interessant synspunkt i atferdsteoretikernes blomstringstid. Han mener riktignok at belønning og straff kan være effektive, men ofte gi uheldige bivirkninger, f.eks. underkuete eller hevngjerrige barn. Den viktigste begrensning mener han likevel er at foreldrene mister sine påvirkningsmuligheter ettersom barnet blir mindre hjelpesløst og den straff og belønning man benyttet tidligere, ikke lenger er effektiv. Han er her nokså kategorisk og tar ikke i betraktning en eventuell nyansering av hvilke funksjoner man forsøker å regulere med straff, belønning eller hvilke andre komponenter som samtidig også kan være tilstede i forholdet mellom foreldre og barn.

«Begge-vinner-metoden» synes hensiktsmessig i mange tilfeller, men tungvint som et konsekvent oppdragerideal. Er det nødvendig å forhandle om alt fra middagsspising til tannpuss, leggetider og hvem som skal gå først ut av døra? Jeg synes heller ikke metoden løser det mer subtile problem der partene er inadekvate. Det virker som om Gordon i utgangspunktet snakker om rasjonell forhandling.

LÆR Å GODTA DEG SELV

Med håp om løsning av det «irrasjonelle problem», kaster man seg over et av de siste kapitlene: «*Hvordan foreldre kan hindre konflikter ved å forandre seg selv*». Hovedbudskapet her er: «Lær å godta deg selv». Tanken om at foreldre må finne tilfredsstillelse gjennom egne liv og ikke gjennom barnas, støttes fullt ut. Nøkkelen til å lære å akseptere seg selv er å tilrettelegge sitt liv slik at man blir tilfreds med egne prestasjoner og dessuten lærer å godta egne svakheter. Dette virker noe enkelt og kanskje litt passivt.

Gordons bok er lettfattelig og instruktivt skrevet. Han har klart det han i forordet lovet, å skildre sin metode i ord og vendinger alle kjenner, ikke i teknisk sjargong. Viktig er her hans rikholdige utvalg av praktiske eksempler, som rik-

tignok bærer sterkt preg av amerikansk hverdag, der tenåringen stadig skal ha foreldrenes bil fredag kveld.

Boken er møtt med entusiasme mange steder og har bl.a. i Sverige vært utgangspunkt for foreldregrupper, studieringer etc. Leseren kan utvilsomt få innblikk i egne uheldige reaksjonsmåter og tips til ny adferd. Å prøve hans teknikk kan ha positive ringvirkninger, selv om det kanskje ikke løser våre mest kompliserte problemer. Det er viktig å være klar over at å endre grunnleggende holdninger, ikke bare lære seg teknikker som benyttes når man har tid og overskudd, som oftest er en lang prosess, en utvikling som tar tid utover det å gå i en gruppe eller lese en bok.

ACEM HOLDER
MEDITASJONSKURS PÅ OVER
60 STEDER I NORGE
VÅREN 1978

GRATIS KURSKATALOG

med opplysninger om de enkelte kurs, artikkel om
Meditasjon (TM), kort om Acem.

Er du interessert i å få katalogen tilsendt for egen del eller med tanke på
venner og bekjente, ring Acem svarservice tlf. (02) 20 29 59 — hele døgnet
eller send nedenstående slipp:

Sendes til Acem-Norsk Meditasjonsskole, Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Jeg ønsker eksemplarer av Acems gratis kurskatalog.

Navn:

Adresse:

Poststed:

ACEM-NORSK MEDITASJONSSKOLE

SOGN FOLKEMUSEUM

5880 KAUPANGER

DYADE
Frimannsgt. 22
Oslo 1

5000 solgt av ny bok om meditasjon STILLHETENS PSYKOLOGI

Etter drøye tre måneder i handelen er det bare igjen et par hundre «Stillhetens psykologi» av et førsteopplag på 5000. Boken er også blitt godt mottatt i pressen:

Aftenposten

Erik Egeland skriver i sin anmeldelse 3/2: «Stillhetens psykologi» er et gruppearbeid på knappe hundre sider. Det er blitt en innholdsrik bok. Fra forskjellige innfallsvinkler gir den førstehånds opplysninger om en særegen og betydningsfull bevegelse – ACEM – som er vokst frem på norsk grunn. Denne meditasjonsbevegelsen løsrev seg fra den indiske guru Maharishis internasjonale organisasjon for å utvikle sine egne former basert på erfaringer innenfor vestlig tankegang, i fruktbart samspill med moderne psykologi og norske forhold.

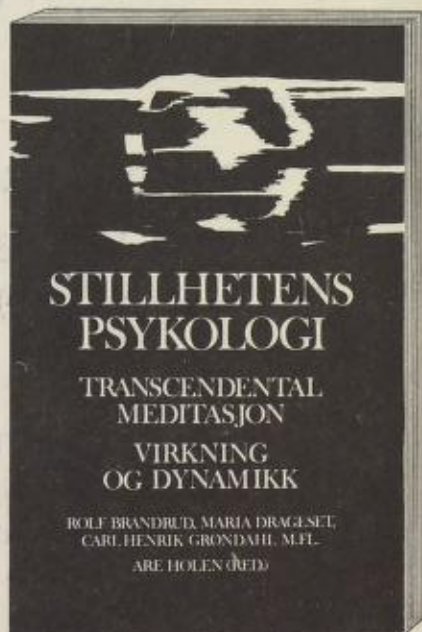
Stavanger & Aftenblad

«Stillhetens psykologi» er ei informativ bok for dei som lurer på kva transcendental meditasjon er... Transcendental meditasjon er ingen rask og lettvinnt veg til eit rikare liv. Men metoden kan vera eit viktig element i ein personleg vekstprosess som går over år, ja, over eit liv».

Høgskolelektor Otto L. Fuglestad.

Adresseavisen

Her skriver Christel Charlotte Sørli 28/12 bl. a.: «Bokens budskap er at meditasjon gir avspenning på kort sikt og personlighetsutvikling på lengre sikt. Dette forklares med utgangspunkt i meditasjonserfaring og blir belyst også ut fra psykologisk og medisinsk



kunnskap. Som helhet gir boken et nøkternt og seriøst inntrykk, noe som særlig understrekes av et lengre kapittel om meditasjon og helse. Sett med en legmanns øyne tas her de nødvendige medisinske forbehold... Akkurat det har ikke alltid vært tilfelle i mye annet jeg har lest om meditasjon.»

”Stillhetens psykologi” er til salgs hos bokhandlere og Narvesens utsalg over hele landet. Direkte bestilling fra DYADE FORLAG, Frimannsgt. 22, Oslo 1. Pris kr. 30,—. 100 sider, illustrert.